

ĮVADAS Į EUROPOS STUDIJAS

PASKAITŲ TEMOS

I Integracijos teorijos pagrindai – 4 val.

- 1) Integracijos samprata:
 - a) ekonominė integracija
 - b) politinė integracija
- 2) Integracijos principai:
 - a) rinkų integracijos principas,
 - b) integracijos gilinimo principas,
 - c) skirtumų toleravimo principas,
 - d) konvergencijos ir vieningumo principas ,
 - e) socialinio modelio apsaugos principas,
 - f) integracijos į pasaulio ekonomiką principas .
- 3) Ekonominės integracijos teorijos:
 - a) liberalizmo ,
 - b) institucionalizmo.
- 4) Ekonominės integracijos pakopos:
 - a) laisvosios prekybos zona ,
 - b) muitų sąjunga ,
 - c) bendra rinka ,
 - d) ekonominė ir valiutinė sąjunga.
- 5) Politinės integracijos teorijos:
 - a) funkcionalizmo ,
 - b) federalizmo .

II Europos Sąjungos kilmė , etapai ir plėtra – 4val.

- 1) Europizmo idėjos atsiradimas ir raida
- 2) Valstybių bendradarbiavimas pokario Europoje. Maršalo planas
- 3) Europos bendrijų kūrimas 1950-1986 m.:
 - a) R.Šumano planas ir Paryžiaus sutartis,
 - b) Romos sutartys: Europos ekonominė bendrija (EEB) ir Euroatomas (EA) ,
 - c) muitų sąjungos sukūrimas ,
 - d) Sujungimo sutartis (EAPB+EEB+EA),
 - e) Suvestinis Europos aktas.
- 4) Europos Sąjungos (Mastrichto) sutartis
- 5) Kopenhagos aukščiausio lygio susitikimas
- 6) Amsterdamo sutartis
- 7) Nicos sutartis
- 8) Lisabonos strategija
- 9) Atėnų aukščiausio lygio susitikimas
- 10) Europos Sąjungos plėtros etapai
- 11) Europos Sąjungos tikslai, principai ir simboliai.

III ES institucijos ir sprendimų priėmimas -4 val.

- 1) ES organizacinė struktūra ir kompetencija :
 - a) Europos Parlamentas
 - b) Europos vadovų taryba,
 - c) Europos Sąjungos taryba ,
 - d) Europos komisija,
 - e) Teisingumo teismas,
 - f) Audito rūmai.
- 2) Ekonomikos ir socialinių reikalų bei Regionų komitetai
- 3) Kitos ES institucijos:
 - a) Europos centrinis bankas,

 - b) Europos investicijų bankas,

 - c) Ombudsmenas.
- 4) Sprendimų ir teisės aktų priėmimas:
 - a) konsultacijos,
 - b) bendradarbiavimo procedūra,
 - c) bendras sprendimas,
 - d) pritarimas.

IV Lietuvos integracija į ES -4 val.

- 1) Lietuvos stojimo į ES konstituciniai pagrindai
- 2) Naujų narių priėmimo į ES teisinės sąlygos
- 3) Lietuvos derybos dėl narystės ES:
 - a) nuo diplomatinio pripažinimo iki laisvos prekybos ,
 - b) nuo asociacijos iki derybų dėl narystės ES ,
 - c) derybos dėl narystės ES.
- 4) Lietuva Europos Sąjungoje – plusai ir minusai .

V Bendrosios (vidaus) rinkos kūrimas. Ekonominė ir valiutų sąjunga -4 val.

- 1) Bendrosios rinkos samprata
- 2) Bendrosios rinkos kūrimas :
 - a) pagrindiniai vidaus rinkos principai ,
 - b) kliūčių laisvam gamybos veiksnių judėjimui šalinimas :
 - 1) fizinių ,
 - 2) techninių ,
 - 3) kliūčių šalinimas mokesčių srityje .
- 3) Ekonominės ir valiutų sąjungos kūrimo etapai:
 - a) I EVS kūrimo etapas ,
 - b) II EVS kūrimo etapas :
 - 1) konvergencijų reikalavimų kontrolė ,
 - 2) instituciniai pakitimai bankininkystėje ,
 - 3) valiutų sąjungos kūrimo scenarijus ,
- 4) Lietuvos stojimas į eurozoną
- 5) Euro privalumai ir trūkumai.

VI Europos Sąjungos regioninės politikos samprata -2 val.

- 1) ES narių ekonominio ir socialinio vystymosi skirtumai
- 2) Struktūrinės (regioninės) politikos raida
- 3) Regioninės politikos tikslai ir įgyvendinimo mechanizmai.

VII ES socialinė politika – 2 val

- 1) Socialinės politikos charakteristika
- 2) Europos socialinės erdvės kūrimas
- 3) Darbo ir užimtumo politika
- 4) Vyrų ir moterų lygių galimybių įtvirtinimas .
- 5) Švietimas ir kultūra

VIII ES žemės ūkio politika -2 val.

- 1) Pagrindinės žemės ūkio politikos kryptys ir reguliavimo mechanizmai
- 2) ES parama žemės ūkiui : PHARE ir SAPART bei kaimo plėtros programos
- 3) Lietuvos žemės ūkio vystymosi perspektyvos .

IX ES bendroji užsienio ir saugumo politika – 2val.

- 1) Europos valstybių politinio bendradarbiavimo ištakos
- 2) Bendros užsienio ir saugumo politikos samprata ir esmė
- 3) Bendra gynybos politika

X Europos Sąjungos Konstitucija -2 val.

Literatūra

I Vadovėlinio tipo leidiniai :

- 1) Junevičius A. Europos Sąjunga: istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai. V., 1999.
- 2) Europos Sąjunga iš arčiau (Dėstytojų rengimo programos dalyvių straipsnių rinkinys). V., 2000.
- 3) Europos integracijos pamokos. V., 2000.
- 4) Europos integracijos politiniai ir ekonominiai procesai. V., 1997.

II Literatūra atskirais ES problemų klausimais:

- 1) 12 Europos pamokų. V., 2004.
- 2) Kaip veikia ES. V., 2004.
- 3) Europos sąjunga. Institucinė sąranga ir politikos aktualijos. V., 2000.
- 4) Mc. Allister R. Nuo Europos Bendrijos iki ES. V., 2000.
- 5) Europos Sąjunga ir jos institucijos (Regionų komitetas). V., 1998.

- 6) Europos parlamentas. Sprendimų priėmimas. V., 1998.
- 7) Vilpišauskas R. Integracija Europoje : Baltijos šalys ir ES. V., 2001.
- 8) Europos Sąjunga ir vidaus rinka. V., 2003.

III ES ir Lietuva :

- 1) Maniokas K. Lietuvos kelias į ES. 2004.
- 2) Purlys V. Lietuvos derybos dėl narystės ES. V., 2002.
- 3) Vilpišauskas R. 15 klausimų apie Lietuvos narystę ES. V., 2001.
- 4) Stojimas į ES ir Konstitucija. V., 2000.
- 5) Aktualūs klausimai ir atsakymai apie Lietuvos stojimą į ES. V., 2003.
- 6) Vilpišauskas R. Lietuvos narystės ES pasekmės. V., 2001.
- 7) Vilčinskas P. Paulikas V. Lietuvos žemės ūkio integracija į Europos Sąjungą. V., 2000.
- 8) ES ir Lietuva: reformos ir ekonominiai santykiai. V., 2001.
- 9) Kaip funkcionuoja Europos Sąjunga. V., 2006.

IV Kita literatūra :

- 1) Europos Sąjunga : enciklopedinis žodynas. V., 2001
- 2) Euras – bendra ES valiuta. V., 2001.
- 3) Europos vairuotojų pažymėjimai. V., 2001
- 4) Galvojate apie studijas svetur? V., 2001.
- 5) Žemaitytė R. Kaip keisis socialinė apsauga Lietuvoje, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą. V., 2002.

I. INTEGRACIJOS TEORIJOS PAGRINDAI – 4 val.

1. Integracijos samprata:
 - a) ekonominė integracija,
 - b) politinė integracija.
2. Integracijos principai:
 - a) rinkų integracijos,
 - b) integracijos gilinimo,
 - c) skirtumų toleravimo,
 - d) konvergencijos ir vieningumo,
 - e) socialinio modelio apsaugos,
 - f) atvirumo Europos valstybėms,
 - g) integracijos į pasaulio ekonomiką.
3. Ekonominės integracijos teorijos:
 - a) liberalizmo,
 - b) institucionalizmo.
4. Ekonominės integracijos pakopos:
 - a) laisvosios prekybos zona (LPZ),
 - b) muitų sąjunga,
 - c) bendra rinka,
 - d) ekonominė ir valiutų sąjunga.

5. Politinės integracijos teorijos:

- a) funkcionalizmo,
- b) federalizmo.

Literatūra

1. Pukelinė V. Mačys G. Europos integracijos politiniai ir ekonominiai procesai. K. 1997.
2. Europos integracijos procesai. K. 2002.
3. Junevičius A. Europos sąjunga: istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai. K. 1999.
4. Borchartas K. D. Europos integracija. Briuselis – Liuksemburgas. 1995.
5. Vilpišauskas R. Europos sąjunga ir vidaus rinka. V. 2003.

1. Integracijos samprata

Integracija (lot. integratio-atnaujinimas, atstatymas) yra daugiaprasmė ir įvairiai traktuojama sąvoka, reiškianti atskirų dalių sujungimą į vieną sistemą. Santykiai tarp dalių ir jų funkcijos yra koordinuoti bei subordinuoti ir reguliuojami visos sistemos interesų atžvilgiu. Pagal savo mastą ir sprendžiamų klausimų sudėtingumą integracija gali būti: globalinė (Tarptautinis valiutos fondas, Tarptautinis rekonstrukcijos vystymo bankas, ITO) ir regioninė (Europos sąjunga, NAFTA, ASEAN).

Integracijos procese dalyvauja įvairūs subjektai: valstybės, supranacionalinės institucijos (supranacionalumas-viršvalstybingumas, tarpvyriausybiškumas), įmonės, visuomeninės organizacijos. Paprastai yra skiriamos dvi integracijos formos: ekonominė ir politinė integracija.

a) Ekonominė integracija tai ekonominio gyvenimo internacionalizacijos forma, valstybių ekonominis bendradarbiavimas pagal suderintą tarpvalstybinę ekonominę politiką. Šie santykiai tam tikrais klausimais pranoksta sutartinius, dvišalius išsipareigojimus. Dažniausiai integraciją sąlygoja priežastys, susijusios su gamybinių jėgų raida:

1. įmonės perauga nacionalinių rinkų ribas (ypač didelėse šalyse),
2. reikia plėsti nuolatinį tarptautinį darbo pasidalijimą,
3. didėja naujų rinkų poreikis,
4. nacionalinis ūkis vis labiau priklausomas nuo pasaulinės ekonomikos,
5. prekybos politikos liberalizavimas (dirbtinių barjerų prekybai, investicijų judėjimui pašalinimas),
6. technologiniai pasiekimai (pigus oro transportas, kompiuteriai, telefonai, faksai).

Idealios sąlygos ekonominei integracijai - bebarjerinė rinka, kurioje prekės, paslaugos, žmonės ir kapitalas galėtų judėti be jokių suvaržymų. Nuo pasiekto integracijos lygio priklauso gerovės efektai, kurie gali būti:

1. vartojimo (dėl muitų ir kitų prekybinių barjerų pašalinimo prekės tampa pigesnės),
2. prekybos (gerėja prekybos sąlygos),
3. konkurencijos,
4. augimo (skatinamas spartesnis ekonominis augimas).

b) Politinė integracija tai individų, socialinių grupių, institucijų ir valstybių sujungimas į vieną visuomeninę sistemą. Yra dvi viena kitai priešingos politinės integracijos koncepcijos: 1) Europos valstybių sąjungos ir 2) Federacinės valstybės koncepcijos. O taip pat ir tų koncepcijų skirtingi principai: 1) tarpvyriausybiškumo ir 2) supranacionalumo.

Pirmuoju atveju susivienijusios valstybės išlieka suverėnios ir disponuoja veto teise, neatsako įstatymų leidybos kompetencijos ir neįkuria atskiro federalinio parlamento arba bendros centrinės vyriausybės. Antruoju atveju valstybės narės perleidžia savo teises ir kompetencijas naujai įkurtoms

supranacionalinėms institucijoms, koordinuoja politinius ir teisinius procesus. Politinė integracija suintensyvėjo pradėjus kurti Europos bendra rinką, kurią inicijavo Europos Komisija ir jos pirmininkas Ž. Delors, pasiūlęs vadinamąją aktyvios politinės integracijos strategiją. Laisvajai rinkai plečiantis reikėjo bendrų politinių įstatymų. Imta kalbėti apie bendrąsias politikas, turinčias apsaugoti įvairias socialines grupes nuo neigiamų didėjančios konkurencijos pasėkmių. Taigi naujoji „Politinės sąjungos“ koncepcija turėjo stiprinti ir plėtoti Bendrijos (Europos sąjungos) politinės sistemos struktūras, bendradarbiavimą užsienio ir saugumo politikoje, teisėje ir vidaus reikaluose.

Kai kurie tyrinėtojai, analizuodami Bendrijos (ES) prigimtį, akcentuoja jos panašumą į segmentuotas visuomenes, kurių politinės sistemos apibūdinamos **k o n s e s u a l i n ė s** demokratijos sąvoka. Skiriamasis tokios demokratijos bruožas – daugumos valdžios principo nepripažinimas. Paprastai konsensualinę demokratiją charakterizuoja tokios nuostatos:

1. organizacinė ir teritorinė segmentų autonomija;
2. sprendimus priima visų segmentų, dalyvaujančių politikoje atstovai ir niekas negali būti iš šio proceso pašalintas;
3. kiekvienas segmentas turi veto teisę;
4. proporcingas atstovavimas valdžios institucijose ir biurokratijoje.

Konsensualinės demokratijos modelis taikomas aiškinant ES pagrindinius funkcionavimo principus. Segmentuotų visuomenių pavyzdžiu gali būti Kanada, Šveicarija, Belgija ir kai kurios kitos šalys.

2. Integracijos principai

Pokario laikotarpiu išryškėjo bendri Europoje vykstančios integracijos principai, nulėmę pagrindinių tikslų ir uždavinių įgyvendinimo būdus. Pagrindiniai iš jų yra:

a) Rinkų integracijos principas.

Jis pabrėžia, kad ES ekonominė integracija yra pagrįsta valstybių narių rinkų integracija. Ją sudaro atviros ir tarpusavyje konkuruojančios rinkos, garantuojančios sandorių laisvę ir rinkos dėsnių veikimą. Rinkų integracija turi būti harmonizuota, t.y. visų šalių vyriausybės turi vienodas galimybes kištis į ekonomikos sferą ir įtakoti rinkos procesus. Pagrindinis harmonizacijos instrumentas – valstybių narių teisinių sistemų derinimas.

b) Integracijos gilinimo principas.

ES realizuodama savo tikslus ir uždavinius, pirmiausia atsižvelgia į savo narių ketinimus (nuolat gilinti integraciją). Antai, Romos sutartyje (1957m.) buvo akcentuojama muitų unijos ir bendros rinkos kūrimas. Vieningos Europos aktas (1987) patvirtino vidaus rinkos kūrimo principus ir naujus Bendrijos įgaliojimus gamtos saugos, vartotojų apsaugos ir socialinėje srityje. Naujus tikslus išskėlė Mastichto sutartis (1993m.): Ekonominės ir valiutų sąjungos (EVS) sukūrimas, pramonės politika, transeuropinė transporto, energetikos bei telekomunikacijų infrastruktūros programa.

c) Skirtumų toleravimo principas.

Įvairovė visuomet buvo išskirtinis Europos bruožas, o pagarba jai tapo svarbiu integracijos elementu. Įvairovė, pavyzdžiui, ekonomikos srityje, pasireiškia tuo, kad ES yra:

- a) skirtingi rinkos ekonomikos modeliai,
- b) nevienodas centrinės valdžios vaidmuo ekonominiame gyvenime,
- c) įvairios pramonės demokratijos struktūros,
- d) įvairūs centrinių ir periferinių rajonų santykiai,
- e) nevienodos teisinės sistemos,
- f) skirtingos išorinės ekonominių ryšių sistemos.

d) Konvergencijos ir vieningumo principas.

Dėl konvergencijos (suartėjimo) atsiranda bendri gamybos, paskirstymo ir administravimo aspektai. Visa tai suvienodina įvairių šalių vyriausybių veiklos metodus (reguliavimo ir kišimosi) ir makroekonominės politikas.

Vieningumo principas tampriai susijęs su vystymosi tolygumu. Šio principo būtinumą (kaip ir regioninės politikos) sąlygoja ekonominiai ir socialiniai skirtumai tarp ES šalių ir regionų.

e) Socialinio modelio apsaugos principas.

Vienas iš pagrindinių ES uždavinių- didelio užimtumo, socialinės apsaugos ir gerbūvio užtikrinimas Bendrijoje. ES socialinio modelio esmė- darbo sąlygų suvienodinimas, judėjimo laisvė, socialinė apsauga ir diskriminavimo šalinimas. Visuomenės politikos priemonių vykdymą remia Europos socialinio vystymo fondas.

f) Atvirumo Europos valstybėms principas.

ES yra atvira visoms demokratinėms Europos valstybėms, prpažįstančioms žmogaus teises ir laisves. Šio principo išraiška- ES plėtimasis

g) Integracijos į pasaulio ekonomiką principas.

Kiekviena ES narė turi teisę turėti ryšių su kitomis pasaulio valstybėmis ir dalyvauti tarptautinėse organizacijose. Ypač didelę reikšmę turi valstybių narių dalyvavimas daugiašalėse derybose. kurių tikslas- prekybos liberalizavimas ir atviros prekybos sistemos sukūrimas pasaulyje.

3. Ekonominės integracijos teorijos

Ekonominius santykius integracijos teorijoje atspindi liberalizmas ir institucionalizmas.

a) Liberalizmas.

Liberalizmo atsiradimas susijęs su pramonine revoliucija, kuri pirmiausia pasireiškė XVIIIa. Anglijoje, vėliau Europoje ir Š. Amerikoje. Būtent tada laisvosios rinkos idėją pakeitė įvairios protekcionizmo teorijos. Didysis liberalizmo teoretikas A. Smitas, kurio veikalas „Tautų turto prigimties ir priežasčių tyrimas“ tapo liberalinio ūkio biblija. A. Smitas ir kiti teorėtikai asmeninį interesą ir konkurenciją laikė svarbiausiais ūkinės veiklos principais. Privatine nuosavybė tapo naujos kapitalizmo sistemos pagrindu, o siekimas gauti didžiausią pelną- svarbiausiu visuomenės pažangos veiksniumi. Liberalizmo teorijoje galima išskirti penkias liberalizmo laisves:

1. Laisvė nuo valdžios intervencijos suteikė individui ekonominį savarankiškumą ir iki minimumo sumažino valstybės kišimąsi į privatinės nuosavybės sferą.

2. Verslo laisvė panaikino anksčiau egzistavusias įvairias nuostatas, draudžiančias laisvai ir nevaržomai pasirinkti verslą.

3. Laisvė disponuoti nuosavybe suteikė galimybę laisvai perleisti arba skolinti savo turtą.

4. Laisvė sudaryti sutartis skatino sudarinėti ekonomines sutartis, panaikino ankstesnius darbo statutus.

5. Laisvė organizuotis suteikė galimybę jungtis į įvairias profesines sąjungas ir ekonomines organizacijas.

Liberalizmo teorijos atstovai yra tos nuomonės, kad ekonominės integracijos galima siekti per laisvą tarptautinę prekybą. Šiuo atveju savarankiškos valstybės neaukoja savo suvereniteto, kadangi laisva prekyba pati savaimė integruoja įvairias sferas. Tokia integracija anot liberalų, yra pati tobuliausia. Čia dominuoja vien tik rinkos dėsniai ir niekuo neapribota laisva konkurencija. Atmetama būtinybė kurti ypatingas supranacionalines institucijas, kurios rūpintusi integracija. Kai kurie liberalizmo teoretikai integracijos sąvoką apibūdina dar tiksliau. Jie prilygina ją vieningai rinkai, kurioje nėra jokių apribojimų laisvam prekių, kapitalo ir žmonių judėjimui. Pasak liberalų kuo mažesnis valstybinis intervencionizmas, tuo aukštesnis integracijos laipsnis. Šiuo atveju valstybė neturi ekonominės politikos ir jos vaidmuo integracijos procese visiškai paprastas.

b) Istitucionalizmas.

Visiškai priešingą požiūrį į integracijos procesus išreiškia institucionalizmas. Institucionalistai pagrindiniu visuomenės struktūros elementu laiko instituciją- grupės žmonių sąjungą (šeimą, profsąjungą, partiją, bažnyčią, valstybę) apibrėžtam tikslui pasiekti. Visos šios institucijos turi savo teisę, valdymo institucijas, bendrus moralinius ir idėjinius principus ir yra lygiavertės atitinkamai savo narių interesams.

Institucionalistai vadovaujasi teiginiu, kad efektyviam integracijos procesui plėtoti nepakanka vien laisvos konkurencijos ir tarptautinių ekonominių santykių liberalizavimo. Tam būtina suderinti atskirų valstybių ekonomines politikas, o tai savo ruožtu verčia šalis kurti specialias tarptautines institucijas ir koordinacinių elementų sistemas. Šia prasme institucinė integracija suprantama kaip įvairių normų, taisyklių, politikų, institucijų harmonizavimas.

Išvada. Dažniausiai integracijos procese būtina derinti atskirus laisvos pasaulinės ir regioninės prekybos aspektus su valstybių vedama ekonomine politika. Tik tokiu būdu galima pašalinti neigiamas rinkos dėsnių veikimo pasekmes ir problemas, su kuriomis susiduria ekonomika.

4. Ekonominės integracijos pakopos

Daugelis integracijos tyrinėtojų išskiria keturias integracijos pakopas:

- a) Laisvos prekybos zona (LPZ),
- b) Muitų sąjunga,
- c) Bendra rinka,
- d) Ekonominė ir valiutų sąjunga.

a) Laisvos prekybos zona (LPZ).

Tai žemiausia integracijos pakopa arba silpna ekonominės integracijos forma.

Paprastai ji apibūdinama kaip grupė šalių (Lt., Lv., Es.) prekiaujančių tarpusavyje be muitų (muitas- mokestis uždedamas įvežamoms prekėms į šalį, padidinant jų kainas), kvotų (kvota – tam tikrų prekių kiekio įvežimo ribojimas). Kiekviena tokios grupės šalis turi savarankišką muitų sistema šalims nepriklausančioms laisvos prekybos zonai (Ln., Ru., Bl.). Tam, kad prekės iš kitų šalių nebūtų į laisvosios prekybos zoną importuojamos per šalį, turinčią mažiausią muitą zonoje, yra sudaromos taip vadinamos prekių kilmės taisyklės. Būtent tokios rūšies sutartį iki įstojimo į ES buvo pasirašiusios Lt., Lv. ir Es.

Dabar pasaulyje yra daug regioninių valstybių grupuočių, kurias tenkina toks integracijos lygis. LPZ yra laikomos šios valstybių grupuotės:

1. NAFTA – Šiaurės Amerikos LPZ, susiformavusi 1988-1994m. (JAV, Kanada, Meksika).

2. EFTA – Europos laisvos prekybos asociacija, įkurta 1960m. (Norvegija, Islandija, Lichtenšteinas, Šveicarija)

3. ASEAN – Pietryčių Azijos valstybių

asociacija, įkurta 1967m. (Brunėjus, Malaizija, Filipinai, Singapūras, Tailandas, Indonezija).

b) Muitų sąjunga.

Aukštesnė integracijos pakopa yra muitų sąjunga (unija). Ji skiriasi nuo LPZ tuo, kad šalys pasirašiusios tokia sutartį, ne tik panaikina tarpusavio muitus, bet taip pat sukuria bendrą muitų sistemą „trečioms šalims“. Techniniu požiūriu tai paprastesnis sprendimas, kadangi nebereikalingos atitinkamos prekių kilmės taisyklės bei jas kontroliuojantis biurokratinis aparatas. Muitų sąjunga Europos bendrijoje buvo sukurta 1968m.

Ryšciausias muitų unijos pavyzdys yra Vakarų Afrikos ekonominė bendrija, įkurta 1959m. ir vienijanti šalis anksčiau priklausiusias praežiškajai Vakarų Afrikai (išskyrus Gvinėją ir Mauritaniją). Jos principai: prekės pagamintos šiose šalyse, gali netrukdomai judėti po

Bendriją, supaprastinta jų taksacijos sistema (kainų nustatymas ir vieninga tarifų sistema iš trečiųjų šalių įvežamoms prekėms).

c) Bendra rinka.

Tai dar aukštesnė integracijos pakopa. Muitų sąjunga, kaip ir LPZ prekių ir paslaugų judėjimą apima ribotai. Bendrojoje rinkoje prasideda nevaržomas kapitalo, prekių, paslaugų ir darbo jėgos judėjimas. Tarp valstybių narių atsiranda didelė vidaus rinka, kuri įvairiais būdais yra saugoma nuo išorės šalių. Valstybės pradeda derinti mokesčių ir socialinės apsaugos sritis, socialinę, konkurencijos, pramonės ir kitas politikas. Kiekvienas pilietis turi teisę dirbti visose bendrosios rinkos šalyse be jokių papildomų leidimų ir apribojimų. Taip pat kiekvienas bendrosios rinkos pilietis turi teisę investuoti arba atidaryti įmonę bet kurioje bendrosios rinkos šalyje. Bendra Europos rinka formavosi nuo 1985m., o šis procesas baigėsi 1992m.

d) Ekonominė ir valiutų sąjunga.

Tai giliausia ir stipriausia ekonominės integracijos pakopa. Ekonominė sąjunga apima centralizuotą ekonominę politiką. Pagrindinės ekonominės politikos sritys atiduodamos koordinuoti įkurtoms specifinėms institucijoms (Europos centrinis bankas). Ekonominei sąjungai įkurti reikia suvienodinti apmokestinimo sistemas ir socialines politikas. Be to, reikia finansiškai reguliuti lygiagrečius konjunktūros svyravimus ir laikytis bendros pramonės skatinimo politikos.

Valiutinė sąjunga yra integracijos etapas, kai patenkinami bendrosios rinkos reikalavimai ir šalys naudoja bendrus pinigus. Turint vieną valiutą, išvengiama su valiutos kursų svyravimais susijusios rizikos ir tokiu būdu skatinama šalių tarpusavio prekyba, sukuriant aukštesnį bendros gerovės lygį. Reikia psakyti, kad pasaulyje tik vienintelė ES, siekdama glaudesnio bendradarbiavimo nuo 1992m. kuria ekonominę ir valiutinę sąjungą.

1999.01.01-euro gimimas.

2002.01.01-Įvedami euro banknotai ir monetos. Susidarė Euro zona į kuria neįeina Anglija, Danija ir Švedija.

II. EUROPOS SAJUNGA :KILMĖ, ETAPAI IR PLĖTRA- 4val.

1. Europizmo idėjos atsiradimas ir raida
2. Valstybių bendradarbiavimas pokario Europoje. Maršalo planas.
3. Europos bendrijų kūrimas 1950m.-1986m.:
 - a) R. Šumano planas (1950.05.09.) ir Paryžiaus sutartis (1951.04.08.),
 - b) Romos sutartys: EEB ir EA (1957.03.25)/(1958.01.01.),
 - c) Muitų sąjungos sukūrimas (1968.07.01.),
 - d) Sujungimo sutartis (EAPB+EEB+EA) (1965.04.08.) / (1967.07.29.),
 - e) Suvestinis Europos aktas (1986.02.17.)/(1987.07.01.).
4. Europos Sąjungos (Mastrichto) sutartis (1992.02.07.)/(1993.11.01.).
5. Kopenhagos aukščiausiojo lygio susitikimas (1993.06.21-22.).
6. Amsterdamo sutartis (1997.10.02.)/(1999.05.01.).
7. Nicos sutartis.(2001.02.26.) / (2003.02.01.).
8. Lisabonos strategija (2003.03.).
9. Atėnų aukščiausiojo lygio susitikimas (2003.04.16.).
10. ES plėtros etapai.
11. ES tikslai, principai ir simboliai.

1. Junevičius A. Europos Sąjunga: istoriniai politiniai, teisiniai aspektai. K., 1999.
2. Pukelienė V. Europos integracijos politiniai ir ekonominiai procesai. K. 1997.
3. Europos integracijos pamokos. V. 2000.
4. 12 Europos pamokų. V. 2004.
5. Kaip veikia Europos Sąjunga. V. 2004.

1. Europizmo idėjos atsiradimas ir raida.

Sąvoka „Europa“ žymi geografinį, istorinį, kultūrinį bei politinį bendrumą. Senovės Graikijoje žodis „Europa“ reiškė plačią ir plačią, taigi plačiai žiūrinčią ir garsiai kalbančią. Apie Europą kaip geografinę sritį rašė Heziodas ir Miletietis, Herodotas ir Tukidas, Aristotelis ir Izokratas, Polibijus ir Ptolomėjus. Dauguma graikų ir romėnų autorių buvo tos pačios nuomonės nurodant geografines Europos ribas – Rytuose tarp Azovo jūros ir Dono upės, Vakaruose – tarp Iberijos ir Atlanto vandenyno. Antikoje Europa dažniausiai buvo išivaizduojama kaip teritorija, esanti prie Viduržemio jūros. Ši sritis ir buvo laikoma Europos branduoliu. Geografinis faktorius buvo svarbus tuo, kad jis padėjo susiformuoti kultūriniam-istoriniam, politiniam ir ekonominiam bendrumui. Antikinė Europa turėjo įtakos europizmo idėjos formavimuisi ir vieningos Europos sampratai. Buvo padarytas milžiniškas žingsnis padedant žmogui suvokti jį supantį pasaulį ir visą jo grožį.

Viduramžiais europizmo idėjos vystymasis buvo susijęs su krikščionybe. Būtent krikščionių bažnyčia ir stengėsi suvienyti Europą. Krikščionybės vaidmuo Europos viduramžių istorijoje buvo be galo didelis. Ji tapo senojo kontinento dvasinio bendrumo pagrindu, todėl dauguma filosofų ir politikų kalbėjo apie vieningą krikščioniškąją Europą. Jau XIV a. pasirodė pirmosios publikacijos ir projektai, skirti politinės integracijos problematikai. Tačiau juose neaptinkame kiek bendresnių integracijos sampratų aiškinimų ar teorijų. Tai buvo daugiausia valstybių sąjungų ar susivienijimų kūrimo projektai ir įvairios schemas. Tarp pirmųjų Europos susivienijimo projektų būtina paminėti Prancūzijos karaliaus prokuroro P. Diubua XIV a. pateiktą projektą vietoj pasaulinės valstybės (Romos imperijos) sukurti Europos kraštų sąjungą. Tai turėjo būti savotiška Europos federacija, turinti bendras institucijas ir kelianti tikslą išsaugoti taiką kontinente.

XIX a. Europa buvo vienijama iškeliant Jungtinių Europos Valstijų šūkį, kuris iš karto tapo aštrios politinės ir idėjinės kovos objektu. Sąvoką „Jungtinės Europos valstijos“ pirmasis pavartojo žymus

italų respublikos istorikas ir ekonomistas Karlas Kataneo.Gilių pacifistų įsitikinimu, Europos vienybei reikėjo 4 pagrindinių simbolių:

1. valdžios vienybės (imperatoriaus);
2. vieningų įstatymų (Romos teisės);
3. vieno tikėjimo (krikščionybės);
4. vienos kalbos (lotynų).

Europos susivienijimo idėja vėl suviešėjo po Pirmojo pasaulinio karo. Ją propagavo austrų grafas R.Kudenhofe- Kalergi, parašęs knygą „Kova už Pan Europą“(pan-apimantis viską ,visumą). Jis teigė, jog muitų tarifais suskaidyta Europa nepajėgi konkuruoti, pavyzdžiui su JAV ir tik vidinė rinka gali garantuoti jai sėkmingą pramonės bei žemės ūkio vystymąsi.

1926m. spalio mėn. Vienoje posėdžiavo pirmasis Pan-Europos kongresas. Jame dalyvavę delegatai iš 24 šalių įkūrė įtakingą sąjungą ,propaguojančią Europos susivienijimo idėjas. 1927 m. šios sąjungos pirmininku buvo išrinktas Prancūzijos užsienio reikalų ministras A. Brianas.

II-jo pasaulinio karo išvakarėse Europos suvienijimo idėjai pritarė to meto žymūs veikėjai: L. Blümasir E. Erio (Pranc.), L. Emeri ir V. Čerčilis (Angl.). Pan-Europos šalininkai aktyviai veikė Latvijoje ir Estijoje. Lietuvoje jų beveik nebuvo, nes valdančiuose sluoksniuose vyravo tokia mintis: „Su lenkais ir vokiečiais viename Pan- Europos vežime nesėdėsime,“.

II-jo pasaulinio karo išvakarėse Europos suvienijimo idėjos nepavyko įgyvendinti dėl prasidėjusio karo.

2. Valstybių bendradarbiavimas pokario Europoje. Maršalo planas.

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, kai Vokietijos karinė galia buvo palaužta, Europoje vėl atgijo judėjimas už valstybių susivienijimą. Jį sąlygojo daugybė įvairiausių motyvų, iš kurių svarbiausi buvo šie:

1. poreikis sparčiau plėtoti pokario ekonomiką,
 2. prekybos Europoje liberalizavimas,
 3. naujo ginkluoto konflikto baimė,
 4. efektyvios atsvaros Rytų blokui sukūrimas,
 5. būtinumas grąžinti Europai prarastą jos ekonominę ir politinę statusą tarptautinėje bendrijoje.
- Europoje vis tvirtėjo įsitikinimas, kad šiuolaikiniame pasaulyje ,ypač ekonomikos ir prekybos srityse maža nacionalinė valstybė kaip nepriklausomas vienetas jau nėra gyvybinga. Buvo prieita prie išvados, kad, norint užtikrinti socialinę- ekonominę pažangą, reikia pradėti kurti tarpnacionalines rinkas. Tad didžiausią dėmesį pokario laikotarpiu Europos valstybės skyrė ekonominiam bendradarbiavimui. Tam jas skatino ir JAV valstybės sekretoriaus G. Maršalo pateiktas taip vadinamas Maršalo planas. Sumanytas JAV ketverių metų paramos planas (1948-1952m.) ir bendros Europos rinkos sukūrimas turėjo atgaivinti senąjį žemyną, o Ameriką išvaduoti nuo nuolatinės pagalbos teikimo naštos.

Vakarų Europai atsatyti pirmaisiais finansiniais metais buvo siūloma skirti 5 milijardus dolerių, o iš viso per ketverius metus- nuo 12 iki 17 milijardų. Daugiausia įtakos Maršalo planas turėjo Vakarų Europos šalių pramonei. Beveik visos didžiausios žemyno kompanijos - „Renault“, „Volkswagen“ ir „Daimler Benz“ , „FIAT“ - buvo pastatytos arba atstatytos padedant amerikiečiams. Per ketverius metus pagal Maršalo plano programą šešiolikai Europos valstybių buvo skirta apie 13 milijardų dolerių. Šiandien ši suma sudarytų apie 150 milijardų dolerių.

3. Europos bendrijų kūrimasis 1950 – 1986m.

a) Šumano planas ir Paryžiaus sutartis.

Karo nuniokiojoje Europoje vyravęs netikrumo jausmas ir rūpestis dėl ateities vertė ieškoti naujų esminių sprendimų. Buvo manoma, kad Europos ateitis turi būti kokybiškas, kai tvarkoma naujais pagrindais, kurie užtikrintų taiką ir ekonominę klestėjimą. Tokiu keliu buvo pasirinkta integracija.

Dabartinė Europos Sąjunga buvo kuriama tam tikrais etapais, valstybėms narėms pasirašant steigiamąsias sutartis, kurios šiandien sudaro pirminę Bendrijos teisę ir kartu su kitais teisiniais aktais reguliuoja valstybių narių tarpusavio santykius. Antrinė Bendrijos teisė (Tarybos ir Europos Komisijos priimti aktai) veikia tik tada, kai ji neprieštaruoja pirminei Bendrijos teisei, t. y. steigiamosioms sutartims.

Kertinius akmenis Europos integracijai padėjo du prancūzai – ekonomistas Žanas Mone ir Prancūzijos užsienio reikalų ministras Robertas Šumanas. Abu jie karšti vieningos Europos šalininkai siūlė gerokai apriboti atskirų šalių suverenitetą. 1950 m. gegužės mėn. 9 d. (dabar-ES diena) buvo paskelbta taip vadinamoji Šumano deklaracija, kurioje buvo išdėstytos vieningos Europos sukūrimo sąlygos ir tikslai. Pagrindinė sąlyga, leidžianti žengti pirmą žingsnį į vieningą Europą, buvo Vokietijos ir Prancūzijos susitaikymas. Tik esant santaikai tarp didžiųjų Europos valstybių buvo galima politinė bei ekonominė visos Europos sąjunga. Vokiečiai šį pasiūlymą sutiko palankiai. Netrukus prie šios deklaracijos prisijungė Italija, Belgija, Liuksemburgas bei Olandija. 1951 m. balandžio 8 d. šios šešios valstybės pasirašė Paryžiaus sutartį, kuri įkūrė pirmąją vieningos Europos pakopą – Europos anglies ir plieno Bendriją (EAPB).

Sutartis apėmė vieną iš svarbiausių žemyno pramonės sričių, lemiančių maždaug ketvirtadalį visos prekybos tarp šešių šalių, kurias vėliau imta vadinti „mažąja Europa“. Paryžiaus sutartyje buvo du iš esmės nauji aspektai:

1. ekonominiu požiūriu buvo sukurta laisvos prekybos erdvė, bendroji rinka angliakasybos, metalurgijos pramonės šakoms. Kartu buvo panaikinti visi muitų tarifai beveik visoms minėtoms pramonės šakų produkcijos rūšims,

2. politinė šios sutarties reikšmė buvo ta, kad Europoje pirmą kartą atsirado tarpvalstybinė organizacija, turėjusi aiškių supranacionalinių bruožų.

EAPB sutartis buvo sudaryta 50-čiais metais. Organizacijos būstinė buvo Liuksemburge. Kartu buvo sukurtos ir 4 centralizuotos EAPB struktūros:

1. Aukštoji valdžia arba Komisija turėjo teisę priimti visiems Bendrijos nariams privalomus sprendimus,

2. Ministrų Taryba buvo įkurta, siekiant apriboti Komisijos veiklą ir suteikti kiekvienai sutarties narei galimybę ginti savo interesus per savo atstovą,

3. Bendroji Asamblėja turėjo suteikti Bendrijos sprendimams demokratinio pobūdžio,

4. Bendrijos Teismas turėjo spręsti konfliktus tarp Bendrijos institucijų ir šalių.

b) Romos sutartys.

Sėkmingai įgyvendinus EAPB idėją, jos valstybių steigėjų užsienio reikalų ministrai, susitikę 1955 m. Mesinoje (Italija), nutarė pradėti derybas dėl tolesnės ekonominės integracijos. Mesinoje buvo pripažinta būtinybė koordinuoti transporto ir energetikos vystymą, ypač branduolinės energetikos srityje, o taip pat kurti bendrąją rinką be muitų ir kiekybinių apribojimų. Derybos baigėsi sėkmingai, ir 1957 m. kovo mėn. 25 d. buvo pasirašytos Romos sutartys, įsteigusios Europos ekonominę bendriją (EEB) ir Europos atominės energetikos bendriją – Euroatomą (EA).

Euroatomo sutartis buvo svarbi tuo, kad ji skatino šešių šalių branduolinės pramonės vystymą, įpareigojo naudoti atomą tik taikiais tikslais, o taip pat užtikrino aprūpinimą branduolinėmis žaliavomis iš JAV pusės.

Europos ekonominė bendrija apėmė šešių šalių narių muitų sąjungos sukūrimą, o taip pat turėjo sukurti bendrą rinką, kuri užtikrintų laisvą asmenų, paslaugų kapitalo bei prekių judėjimą. Įsteigta EEB topo šiua laikinai ES pagrindu.

EEB susidėjo iš keturių pagrindinių institucijų – Komisijos, Ministrų Tarybos, Parlamento ir Teisingumo Teismo. EEB galėjo priimti įstatymus, tiesiogiai privalomus vykdyti šalims narėms, šios priimtų įstatymų ribose tapo pavaldžios Teisingumo Teismo jurisdikcijai.

Tokių būdu EEB steigimo sutartimi valstybės steigėjos savanoriškai perleido Bendrijai dalį savo suvereniteto, nors galutinis sprendžiamasis balsas priklausė šalių narių atstovams, susitinkantiems Ministrų Taryboje. Ratifikavus visoms šalims narėms EEB sutartį, ji įsigaliojo 1958m. sausio 1d.

c) Muitų sąjungos sukūrimas.

Pirmoji EEB Komisija, kuriai vadovavo V. Halšteinas iš karto ėmėsi ryžtingai įgyvendinti Romos sutartį. Pats paprasčiausias ir tuomet aktualiausias uždavinys buvo įsteigti muitų sąjungą. Nors tai buvo suplanuota įgyvendinti per 12m., valstybėms pasisekė susitarti ir realizuoti šį planą dviem metais anksčiau. EEB sutartis įsigaliojo 1958m. sausio 1d., o Muitų sąjunga buvo realizuota 1968m. liepos 1d.

d) Sujungimo sutartis (1967.07.29).

Tai Europos bendrijų bendros Tarybos ir bendros Komisijos įsteigimo sutartis. Siekiant toliau koordinuoti trijų Bendrijų (EAPB, EEB, EA) veiklą, sutartyje buvo numatyta, kad EAPB, EEB ir EA turės ne tik vieną Tarybą ir vieną Komisiją, bet ir bendrą Bendrijų biudžetą ir bendrą finansavimo politiką.

1967m. įsteigus visoms trimis bendrijoms bendras valdymo institucijas, jos buvo pavadintos Europos bendrijų vardu. Nuo to laiko visos trys bendrijos buvo traktuojamos kaip viena, o nuo 1967m. EAPB ir EA faktiškai tapo integraliomis EEB dalimis.

Sujungimo sutartis buvo pasirašyta 1967m. liepos 29d.

e) Suvestinis Europos aktas.

1985m. Europos valstybių lyderiai, susirinkę Milane į Europos viršūnių Tarybą, pritarė EEB Komisijos iniciatyvai sukurti iki 1992m. Vieningą (Bendrą) Europos rinką, o taip pat atsižvelgdami į 1984m. Europos Parlamento priimtą Europos Sąjungos sutarties projektą dėl vieningos rinkos sukūrimo, nutarė surengti tarpvyriausybines derybas ir išnagrinėti Europos bendrijų steigimo sutarčių pataisas. Konferencija parengė naują EB valstybių sutartį, kuri buvo pavadinta Suvestiniu Europos aktu. Šis pavadinimas buvo pasirinktas todėl, kad į bendrą sutartį buvo įtraukti ne tik Europos bendrijų steigimo sutarčių pakeitimai, bet ir į Bendrijų kompetenciją nepatenkantys EB valstybių susitarimas koordinuoti savo užsienio politiką. Suvestinis Europos aktas buvo pasirašytas 1986m. vasario mėn. ir įsigaliojo nuo 1987m. liepos 1d.

Suvestiniame Europos akte buvo suformuluota:

- 1) Iki 1992.12.01 sukurti Vieningą (Bendrą) Europos rinką,
- 2) Įgyvendinti EB institucijų reformą, suteikiant daugiau kompetencijos Europos Parlamentui,
- 3) Išplėsti Bendrijos kompetenciją aplinkosaugos, mokslinių tyrimų ir naujų technologijų vystymo srityse,
- 4) Įpareigoti valstybes nares glaudžiau bendradarbiauti užsienio politikos ir saugumo srityse.

4. Europos Sąjungos (Mastrichto) sutartis. Pasirašyta - 1992.02.07, įsigaliojo - 1993.11.01.

XX a. dešimtojo dešimtmečio pradžioje, tuometinio Europos Komisijos pirmininko Žako Deloro iniciatyva, kuriai pritarė Prancūzijos prezidentas Fr. Miteranas ir Vokietijos kancleris H. Kolis, buvo keliamos naujos integracijos iniciatyvos. Europos Komisija nusprendė atgaivinti septintojo dešimtmečio pabaigoje iškeltą ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimo idėją. 1989m. Madride Ž. Deloras Europos viršūnių tarybai pateikė naują planą, kaip trimis etapais vykdant EB valstybių ekonominės politikos konvergenciją ir įsteigiant Europos centrinį banką EEB valstybėse įvesti bendrus pinigus. Minėti Prancūzijos ir Vokietijos lyderiai nusprendė, kad reikia imtis kurti ne tik ekonominę ir pinigų sąjungą, bet ir įtvirtinti politinę EEB valstybių sąjungą. Todėl jie be jau numatytos tarpvyriausybines konferencijos dėl pinigų sąjungos sukūrimo, pasiūlė kitoms EEB valstybėms tuo pačiu metu surengti dar vieną tarpvyriausybines konferenciją, kurioje būtų

išnagrinėtos politinės sąjungos sudarymo galimybės ir parengta atitinkama ES sutartis. Taip, 1991 m. gruodžio mėn. prasidėjo dvi tarpvyriausybines konferencijas. Derybos pasibaigė 1991 m. gruodžio mėn. Maastrichte ir galutinai suredaguotas ES sutarties tekstas buvo pasirašytas 1992 m. vasario mėn. Sutartį ratifikuoti buvo planuota 1993 m. sausio 1 d., tačiau buvo ratifikuota 1993 m. lapkričio 6 d.

Maastrichto sutartis labai paspartino tiek ekonominę, tiek politinę integracijos procesą. Literatūroje pažymima, kad formaliai Maastrichto susitarimo lyg ir nėra, nes jis vadinamas dažniausiai Europos Sąjungos sutartimi.

Pirmiausia buvo padaryti formalūs pakeitimai: Europos ekonominės bendrijos (EEB) organizacija buvo pavadinta Europos Bendrija (EB), o EEB sutartis pavadinta Europos Bendrijos sutartimi. Taigi ES buvo įsteigta Europos Bendrijų pagrindu. Praktiškai ES sutartis reglamentuoja integracijos procesą tose srityse, kurios nepatenka į EB reguliavimo sritį: užsienio, teisingumo, vidaus reikalų politika. EB nariai tuo pačiu yra ir ES nariai. Taigi ES nėra naujas politinis ir ekonominis vienetas. Įsteigta Europos Sąjunga turi tokius tikslus:

- 1) Skatinti subalansuotą ekonominę ir socialinę pažangą, sukuriant teritoriją be vidinių sienų, stiprinant socialinę ir ekonominę sąnglaudą, įsteigiant ekonominę ir valiutų sąjungą su vieninga valiuta,
- 2) ginti ES interesus tarptautinėje arenoje, ypač įgyvendinant bendrą užsienio ir saugumo politiką (BUSP), įskaitant bendros gynybos politikos plėtojimą, vedantį į bendrą gynybą,
- 3) stiprinti ES valstybių piliečių teisių ir interesų apsaugą, įvedant ES pilietybę,
- 4) plėtoti glaudų bendradarbiavimą teisėsaugos ir vidaus reikalų srityse,
- 5) pilnai laikytis ES teisės sistemos ir jos papildymų.

Praktiškai ES sutartis kartojo senus EB ekonominius bei socialinius tikslus, bet tuo pat metu išklė ir du naujus tikslus:

- 1) Įvesti ES pilietybę,
- 2) Sukurti ekonominę ir valiutų sąjungą.

ES sukūrimas sudarė sąlygas atsirasti taip vadinamajam „Trijų ramsčių“ modeliui. Pirmąjį ES ramstį sudaro trys Europos Bendrijos (EAPB, EEB Euroatomas). Antrąjį ramstį sudaro bendra užsienio ir saugumo politika. Trečiąjį ramstį sudaro bendradarbiavimas teisingumo ir vidaus reikalų srityse.

ES sutartis akcentuoja pagrindinius ES tikslus, institucinę struktūrą bei principus. Baigiamosios nuostatos apibrėžia santykius tarp Bendrijų ir ES bei naujų narių priėmimo sąlygas. Pirmojo ramsčio teisinę institucinę sąrangą sudaro valstybinės institucijos, procedūros ir teisminiai aktai. Sprendimai čia dažniausiai priimami balsų dauguma. Antrasis ir trečiasis ramsčiai remiasi tarpvyriausybiniu bendradarbiavimo principu. Šiuo atveju svarbiausią vaidmenį priimant sprendimus atlieka valstybių narių vyriausybės.

Maastrichto sutartis įpareigojo ES ir visas Europos Bendrijas remtis modernios konstitucinės valstybės principais. Svarbiausi tarp jų yra – demokratija ir pagrindinės žmogaus teisės, kurias garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

Taigi Maastrichto sutartis yra vienas iš svarbiausių politinių ir teisinių aktų per visą Europos integracijos laikotarpį. Šia sutartimi buvo įsteigta Europos Sąjunga. Savo reikšmingumu sutartis prilygsta Paryžiaus ir Romos sutartims.

5. Kopenhagos aukščiausiojo lygio susitikimas (1993.06.21-22).

Kopenhagoje ES valstybių vadovų Taryba priėmė principinį sprendimą dėl Vidurio ir Rytų Europos (VRE) valstybių narystės ES galimybių ir nubrėžė bendradarbiavimo su šiomis šalimis plėtojimo strategiją. ES valstybių vadovų Taryba nutarė, kad tos asocijosios VRE valstybės, kurios to norės galės tapti ES narėmis. (Asocijacija tai ES santykių su jai nepriklausančią šalimi forma. Tikslas – sudaryti reikiamas sąlygas tai šaliai padėti pasirengti narystei ES. Lietuva

asocijacijos sutartį pasirašė 1995.06.12, o įsigaliojo-1998.02.01.). Įstojimas taps realybe, kai tik asocijotojai valstybė „patenkinusi reikalingas ekonomines ir politines sąlygas, galės priimti narystės išpareigojimus. Kopenhagoje taip pat buvo nutarta pradėti įgyvendinti ir specialią VRE valstybių priėmimo į ES strategiją, kurios pagrindinis tikslas būtų padėti joms geriau pasirengti būsimajai narystei. Tam tikslui buvo numatyta:

- 1) Įsteigti struktūrizuota dialogą tarp ES institucijų ir valstybių bei asocijuotųjų valstybių,
- 2) Užtikrinti didesnę ES rinkos atvėrimą asocijotosioms valstybėms,
- 3) Sudaryti galimybę asocijotosioms valstybėms dalyvauti kai kuriose Bendrijos programose,
- 4) Pradėti nuoseklų ES ir valstybių kandidačių teisės derinimą ir t.t.

Šiame susitikime buvo parengti vadinamieji Kopenhagos kriterijai:

- 1) Valstybėje kandidatėje turi būti stabilios institucijos, garantuojančios demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises ir pagarbą mažumų apsaugai,
- 2) Valstybėje kandidatėje turi veikti funkcionali rinkos ekonomika, taip pat turi būti akivaizdžiai matoma, kad ji įstengia atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgų veikimą ES,
- 3) Valstybė kandidatė turi parodyti, kad geba priimti narystės išpareigojimus, taip pat tvirtai išsipareigoti siekti politinės, ekonominės ir pinigų sąjungos.

Apie politinių kriterijų atitikimą buvo sprendžiama pagal vykusių rinkimų laisvumą ir teisingumą, valdžios perdavimo po rinkimų sklandumą, valdžių padalijimo principo įgyvendinimą, ir atskirų valdžios šakų struktūra bei veikimą (taip pat ir kovą su korupcija), žmogaus teisių ir ypač tautinių mažumų padėtis.

Ekonominiai kriterijai apibūdinti dar tiksliau. Ar VRE valstybėse yra veikianti rinkos ekonomika, vertinama pagal tokius veiksnius:

- a) pusiausvyra tarp paklausos ir pasiūlos lemiamą nevaržomą rinkos jėgų sąveiką,
- b) kainos ir prekyba yra liberalizuotos,
- c) nėra didelių kliūčių patekti į rinką ir iš jos pasišalinti,
- d) sukurta teisinė sistema, įskaitant nuosavybės teisių reguliavimą, įstatymų ir sutarčių vykdymas yra užtikrinamas,
- e) yra pasiektas makroekonomikos stabilumas, įskaitant atitinkamą kainų stabilumą ir stiprius valstybės finansus,
- f) finansų sektorius yra pakankamai išplėtotas, kad santaupos būtų skiriamos investavimui.

Gebėjimas atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgų veikimą ES vertinamas pagal tokius veiksnius:

- a) ar rinkos ir makroekonomikos stabilumas leidžia ūkio vienetams priimti sprendimus nuspėjamomis sąlygomis,
- b) ar pakanka darbo jėgos ir kapitalo išteklių, įskaitant infrastruktūrą, mokslą ir tyrimus bei šios srities plėtrą ateityje,
- c) koks yra vyriausybės politikos ir įstatymų lygis konkurencingumui, per prekybos politiką, konkurencijos politiką, valstybės pagalbą, paramą smulkioms ir vidutinėms įmonėms,
- d) koks yra šalies prekybos su ES integracijos mastas ir tempas iki įstojimo,
- e) kokia yra smulkiųjų įmonių proporcija šalies ūkyje.

6. Amsterdamo sutartis (pasirašyta -1997.10.02, įsigaliojo -1999.05.01).

Politiniai poslinkiai Rytų Europoje vertė ES iš naujo apmąstyti savo poziciją ir siekius. Įtampos tarp Rytų ir Vakarų išnykimas ir TSRS (SSSR) žlugimas sąlygojo didžiulius užsienio ir saugumo struktūrų pakitimus. Daugeliui persitvarkančių Vidurio ir Rytų Europos šalių ES dėl sėkmingos raidos atsidūrė dėmesio centre.

Tolesnei ES raidai įtakos turėjo 1996- 1997m. vykusią Tarptautinę konferenciją, kurią politikai pavadino antruoju Maastrichtu. Šioje konferencijoje ES lyderiai turėjo pasiruošti „istorinei misijai“ - priimti naujus narius iš Vidurio ir Rytų Europos šalių

Amsterdamo sutartis – sutartis dėl ES sutarties, Europos Bendrijų sutarčių ir kai kuriomis su jomis susijusių aktų pataisų.

Amsterdamo sutartis pakeitė ir patobulino ES sutartį. Svarbiausi pakeitimai buvo padaryti fundamentaliųjų teisių, ES institucijų ir bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityse.

Fundamentaliosios teisės tai bendros visoms valstybėms narėms teisės, kurios sudaro ES pagrindą. Tai laisvės ir demokratijos principai, žmogaus teisės ir teisinė valstybė. Atsižvelgdama į tai, Amsterdamo sutartis numatė sankcijų mechanizmą prieš pažeidusias šiuos principus valstybes. Nustačius, kad valstybė narė pažeidė vieną ar kitą pagrindinių teisių principą ES Taryba gali suspenduoti jos teises.

ES institucijų srityje. Priimtos pataisos, susijusios su Europos parlamento (EP) veikla ir bendro sprendimo procedūra. Naujoji sutartis sustiprino Europarlamento pozicijas (išplėstos teisės ES teisės aktų leidybos procese - numatyta daugiau bendro sprendimo taikymo sričių, ES Komisijos pirmininko kandidatūrai turi pritarti EP). Sustiprėjo ir Europos Komisijos (EK) padėtis. Nuo šiol EK pirmininkas galės dalyvauti renkant EK narius, EK pirmininkui suteikiama galimybė nepritarti ir prieštarauti siūlomoms kandidatūroms, užfiksuotos nuostatos, kad ES Komisija dirba vadovaujant pirmininkui, kuris turi teisę persikirstyti portfeliu bei nustato pagrindines Komisijos veiklos kryptis.

BUSP srityje buvo patikslinti pagrindiniai ES tikslai ir uždaviniai užsienio politikos bei saugumo srityse. Atsakomybė už BUSP tenka ES Tarybai ir Komisijai.

Būtina atkreipti dėmesį į dvi naujoje sutartyje pateikiamas nuostatas. Pirmoji - akcentuoja vadinamąjį konstruktyvaus susilaikymo principą: balsavimo metu susilaikiusios valstybės narės neprivalo vykdyti priimto sprendimo, bet sutinka, kad tas sprendimas yra aktualus visai Bendrijai, todėl privalo netrukdyti jo įgyvendinimui. Antroji - liečia Prancūzijos pasiūlymą sukurti ES Aukštojo atstovo postą. Šios pareigos atiteko ES Tarybos generaliniam sekretoriui, kuris tapo labai svarbia politine figūra. Aukštasis atstovas arba vadinamasis „Misteris BUSP“ atstovauja ES interesus tarptautinėse organizacijose ir atsakingas už bendrą veiksmų organizavimą. Dabar šį postą užima J. Solana.

7. Nicos sutartis (pasirašyta - 2001.02.26d., įsigaliojo - 2003.02.01).

Sutartis dėl ES sutarties. Nicos sutartis turėjo paruošti kelią didžiausiai plėtrai (priimti 12 Europos valstybių) visoje ES istorijoje. Nicos konferencijoje Europos Sąjungos vadovų Taryba nusprendė įvykdyti ES institucijų reformą, išplečiant kiekvienos institucijos sudėtį (pvz. Europarlamento narių skaičius padidėjo nuo 624 iki 732). Taip pat buvo paskelbta ES Pagrindinių teisių chartija. Tai politinio pobūdžio dokumentas dėl pagrindinių žmogaus teisių. Chartija nustatė ES piliečių politines, ekonomines ir socialines teises. Nicos konferencijoje buvo priimta deklaracija dėl ES ateities. Joje buvo numatyta, kad 2004 m. bus sušaukta kita ES tarptautinė konferencija, kuri toliau nagrinės ir spės ES ateities ir institucinės struktūros klausimus.

8. Lisabonos strategija

2003.03 Lisabonoje susitikusi ES valstybių vadovų Taryba patvirtino išsamią ES ekonomikos modernizavimo strategiją, suteikiančią ES galimybę konkuruoti pasaulio rinkoje netgi su JAV ir naujomis pramoninėmis šalimis. Lisabonos strategijoje siekiama visus ekonomikos sektorius atverti

konkurencijai, skatinti inovacijas ir verslo investicijas, modernizuoti Europos švietimo sistema taip, kad ji tenkintų informacinės visuomenės poreikius.

9. Atėnų aukščiausiojo lygio susitikimas (2003.04.16).

2003m. balandžio 16d. Atėnuose įvyko ES valstybių vadovų aukščiausiojo lygio susitikimas, dėl dešimties naujų narių priėmimo. ES valstybių vadovų Taryba nusprendė, sutinkamai su Nicos konferencijos nutarimu 2004m. priimti į ES dešimt naujų narių: Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Lenkiją, Lietuvą, Malta, Slovakiją, Slovėniją, ir Vengriją. Susitikime buvo pasirašyta dešimt naujų stojimo į ES sutarčių. 2004m. gegužės 1d. minėtos šalys tapo Europos Sąjungos narėmis.

10. Europos Sąjungos plėtros etapai.

Pirmasis etapas - 1957m. Pagal Romos sutartį įsteigtą Europos Ekonominę Bendriją sudarė šešios šalys: Belgija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai (Olandija), Prancūzija ir Vokietija. Plotas - 1165 tūkst. kv. km., gyventojų - 170 mln.

Antrasis plėtros etapas - 1973m. Prie Europos Bendrijos (EB) prisijungė Airija, Danija ir Anglija (Didž. Britanija). Devynių valstybių plotas - 1523 tūkst. kv. km., gyventojų - 257 mln.

Trečiasis plėtros etapas - 1981m. Prie devynių EB šalių prisijungė Graikija. Dešimties valstybių plotas - 1655 tūkst. kv. km., gyventojų - 271 mln.

Ketvirtasis plėtros etapas - 1986m. Prie dešimties EB šalių prisijungė Ispanija ir Portugalija. Dvylikos šalių plotas - 2252 tūkst. kv. km., gyventojų - 323 mln.

Penktasis plėtros etapas - 1995m. Prie dvylikos Europos Sąjungos šalių prisijungė Austrija, Suomija ir Švedija. Penkiolikos šalių plotas - 3235 tūkst. kv. km., gyventojų - 373 mln.

Šeštasis plėtros etapas - 2004m. Į ES buvo priimta dešimt naujų narių - Čekija, Estija, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Malta, Slovakija, Slovėnija ir Vengrija. Dvidešimt penkių ES valstybių plotas sudaro 3,9 mln. kv. km., kuriame gyvena 455 mln. gyventojų.

11. Europos Sąjungos tikslai, principai ir simboliai.

Europos Sąjunga – tai Europos valstybių asociacija, siekianti platesnės ir gilesnės, ekonominės bei politinės joje dalyvaujančių šalių integracijos vardan savo piliečių gerbūvio užtikrinimo, taikos ir stabilumo Europoje.

ES siekia dviejų pagrindinių tikslų: užtikrinti ES piliečių gerbūvį ir taiką bei stabilumą Europoje.

ES pagrindiniai principai:

1. Ekonominio pagrindo principas, kuris didina abipusę priklausomybę ir solidarumą,
2. Įstatymų viršenybės principas, pasireiškiantis privalomomis sutartimis, kurios aiškiai nustato ES institucijų uždavinius, jų kompetencijos ribas; ginčus reguliuoja Teisingumo Teismas,
3. Demokratinio sprendimų priėmimo principas, kurį apibūdina kompromisai ir bendri sutarimai.

ES nuo kitų tarptautinių organizacijų skiriasi:

1. ES teisės dominavimas prieš nacionalinę teisę. ES narės paklūsta ES privalomoms sutartims bei teisės aktams,
2. ES valstybės narės perleidžia dalį savo suvereniteto nepriklausomoms institucijoms, kurios atstovauja ne kurios nors valstybės, o bendrus, nacionalinius visos ES interesus,

3. Subsidiarumo principas. Visi sprendimai ES priimami laikantis principo, teigiančio, kad sprendimai turi būti priimami tuo lygmeniu, kuriame jie yra efekyviausi. Jeigu sprendimą gali priimti žemesni valdžios lygmenys, tai nėra reikalo patikėti jį aukštesniam lygmeniui,
4. Įvairovė ir pagarba kultūriniam savitumui. ES sudaro 25 skirtingų kultūrų valstybės, kurių gyventojai kalba skirtingomis kalbomis, išpažįsta savo religiją, turi specifinius nacionalinius ir kultūrinius tautos bruožus. ES sudaro sąlygas šių kalbų ir kultūrų palaikimui ir skatinimui. Kiekvienas oficialus ES dokumentas yra verčiamas į 20 oficialių ES kalbų,
5. Rūpinimasis žmogumi. Visa ES politika iš esmės yra orientuota į ES valstybių narių ir jų piliečių gerbuvio užtikrinimą,
6. Ekonominė politinė ir socialinė sanglauda. ES politika orientuota į siekį sumažinti atskirų ES valstybių ir regionų ekonominio bei socialinio išsivystymo lygio skirtumus.

ES piliečių teisės:

1. Nevaržomai judėti ir apsigyventi bet kurioje ES valstybėje,
 2. Dirbti ir mokytis bet kurioje ES valstybėje,
 3. Balsuoti ir kandidatuoti tiek vietiniuose, tiek visos ES mastu rinkimuose toje šalyje, kurioje jisai gyvena,
 4. Būti ginamas diplomatinių ir konsulinių kiekvienos valstybės narės atstovybių,
 5. Dalyvauti Europos Parlamento, išreiškiančio visų ES piliečių interesus, rinkimuose, teikti peticijas.
- ES simboliai:

1. Vėliava. Ją sudaro mėlsvas fonas, kuriame pavaizduotos 12 žvaigždžių, išsidėsčiusių apskritimo forma. Žvaigždės simbolizuoja ES gyventojų vienybę, jų skaičius – nekintamas. ES vėliava oficialiai patvirtinta 1986m.;
2. Himnas. 1972m. ES Tarybos patvirtinta L. van. Bethoveno Devintosios simfonijos finalo aranžuotė. Aranžuotės autorius H. fon Karajanas. Žodžiai F. Šilerio „Odė džiaugsmui“.
3. Europos Sąjungos diena- gegužė 9-oji (1950m. 05.09. buvo paskelbta R. Šumano deklaracija).

III. EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJOS IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS-4val.

1. Pagrindinės Europos Sąjungos institucijos, jų genezė, galios ir veikla:

- a) Europos parlamentas;
- b) Taryba;
- c) Europos vadovų Taryba;
- d) Komisija;
- e) Teisingumo teismas;
- f) Audito rūmai.

2. Ekonomikos ir socialinių reikalų bei Regionų komitetai

3. Kitos Europos Sąjungos institucijos:

- a) Europos centrinis bankas;
- b) Europos investicijų bankas;
- c) Ombudsmenas.

4. Sprendimų ir teisės aktų priėmimas

- a) Konsultavimasis;
- b) Pritarimas;
- c) Bendras sprendimas.

Literatūra

1. Junevičius A. Europos Sąjunga: istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai. K., 1999.
2. Europos parlamentas. V., 1998.
3. Europos parlamentas. Sprendimų priėmimas. V., 1998.
4. Europos Sąjunga. Institucinė sąranga ir politikos aktualijos. V., 2000.
5. Europos Sąjunga ir jos institucijos. Regionų komitetas. V., 1998.
6. Europos Sąjungos Taryba. V., 1998.
7. Kaip veikia Europos Sąjunga. V., 2004.
8. Kaip funkcionuoja Europos Sąjunga. V., 2006.
9. 12 Europos pamokų. V., 2004.

1. Pagrindinės Europos Sąjungos institucijos, jų genezė (atsiradimas), galios ir veikla

Pagrindinės Europos Sąjungos institucijos yra nurodomos Europos Bendrijos sutartyje (Romos sutartyje - 1958.01.01):

1. Europos Parlamentas
2. Taryba
3. Komisija
4. Teisingumo teismas
5. Auditorių rūmai

a) Europos parlamentas.

Jį sudaro valstybių susijungusių į ES atstovai. Europos Parlamentas ES institucijų sistemoje nėra toks reikšmingas, kaip parlamentas nacionalinėse valstybėse.

Europos Parlamento užuomazga - Bendroji Asamblėja iš pradžių atliko tik konsultacinę ir priežiūros funkciją, o vėliau jos įgaliojimų apimtys buvo išplėstos Suvestiniu Europos aktu (1987.07.01), ES sutartimi (Mastrichto-1993.11.01.) bei modifikuotos Amsterdamo sutartimi (1999.05.01.).

Taigi Europos Parlamentas yra kildinamas iš Bendrosios Asamblėjos, kuriai pradžią davė EAPB sutartis (1951.07.01.). Nuo 1960m. jis vadinamas Europos Parlamentu. Iš pradžių jį sudarė šalių narių parlamentų atstovai. 1979m. įvyko pirmieji tiesioginiai rinkimai į Europos Parlamentą, tuo būdu jo nariai tapo atskaitingi savo rinkėjams. Rinkimai yra vykdomi pagal kiekvienoje šalyje nustatytas nacionalines procedūras, tačiau atsižvelgiant į tam tikrus visoms šalims nustatytus reikalavimus.

Parlamentas yra renkamas 5m., šalių atstovų skaičius priklauso nuo šalių gyventojų skaičiaus, o detali proporcija yra nustatyta Europos Bendrijos sutartyje. Šiuo metu Parlamente yra renkami 732 nariai. Pagrindiniai plenariniai posėdžiai vyksta Strasbure (Pranc.) dauguma jo komitetų posėdžiauja Briuselyje ar net Liuksemburge.

Parlamento nariai priklauso daugiau kaip 70 partijų, egzistuojančių ES šalyse.

Parlamento nariai gali kalbėti savo vardu, komiteto, politinės partijos ar grupės vardu, tačiau negali kalbėti valstybės narės vardu, o tai leidžia daryti išvadą, kad Europos Parlamentas priskiriamas viršnacionalinių institucijų grupei.

Ką Palamentas veikia?

Parlamentas vykdo tris svarbiausias funkcijas:

1. Jis kartu su Taryba naudojasi teisės aktų leidimo galia,
2. Jis vykdo visų ES institucijų, svarbiausia - Komisijos - demokratinę kontrolę,
3. Kartu su Taryba jam priklauso įgaliojimai tvirtinti biudžetą, todėl jis turi įtakos ES išlaidoms.

1. Teisės aktų leidimo galia. Priimant ES teisės aktus dažniausiai taikoma bendro sprendimo procedūra. Šiais atvejais Parlamentas ir Taryba lygiomis teisėmis dalyvauja teisės aktų leidimo procese, o priimti teisės aktai yra bendri Tarybos ir Parlamento teisės aktai. Dėl daugelio kitų

pasiūlymų su Parlamentu turi būti konsultuojamasi, o tam tikriems politiniams ar instituciniams sprendimams reikia Parlamento pritarimo.

2. Demokratinė kontrolė. Parlamentas vykdo kitų ES institucijų demokratinę kontrolę arba priežiūrą. Tai jis daro keliais būdais:

1) Kai turi būti skiriama nauja Komisija, Parlamentas apklausia visus naujus Komisijos narius ir jos pirmininką. Jie negali būti paskirti, jei nepatvirtina Parlamento,

2) Kadangi Komisija yra politiškai atskaitinga Parlamentui, tai jis gali pareikšti jai nepasitikėjimą ir tuomet visa Komisija privalo atsistatydinti. Be to, Parlamentas Komisiją kontroliuoja, reguliariai svarstydamas jos atsiųstas ataskaitas,

3) Parlamentas stebi ir Tarybos darbą: Parlamento nariai reguliariai raštu ir žodžiu teikia Tarybai užklausas, o Tarybos pirmininkas lankosi plenarinėse sesijose ir dalyvauja svarbiuose debatuose,

4) Demokratinę kontrolę Parlamentas taip pat vykdo, nagrinėdamas piliečių peticijas ir steigdamas laikinuosius tyrimo komitetus,

5) Galiausiai, Parlamentas teikia medžiagą kiekvienam ES viršūnių susitikimui. Jame Parlamento pirmininko prašoma išdėstyti Parlamento požiūrį į aktualius reikalus bei pasisakyti ES Vadovų Tarybos darbotvarkės klausimais.

3. Įtaka ES biudžetui. ES metinį biudžetą tvirtina ir Parlamentas ir ES Taryba. Parlamentas du kartus paeiliui svarsto ir diskutuoja. Biudžetas nepatvirtinamas tol, kol po juo nepasirašo Parlamento pirmininkas.

Kaip organizuojamas Parlamento darbas?

Yra du pagrindiniai Parlamento darbo etapai:

1. Rengimasis plenarinei sesijai. Jis vyksta nariams išsiskirsčius į įvairius Parlamento komitetus, kurie specializuojasi konkrečiose ES veiklos srityse,

2. Pati plenarinė sesija. Į ją renkasi visi nariai. Sesija paprastai vyksta Strasbūre (vieną savaitę per mėnesį) ir kartais Briuselyje (dvi dienas).

Parlamentas į darbotvarkę dar gali įtraukti Tarybos ar Komisijos atsiųstus pranešimus.

b) Europos Vadovų Taryba.

Joje renkasi visų ES valstybių prezidentai ir ministrai pirmininkai, taip pat Europos Komisijos pirmininkas. Joje pasisako ir Parlamento pirmininkas.

Vadovų Tarybos įštakos siekia 1974 m., kai ES politiniai vadovai pradėjo organizuoti reguliarius susitikimus. Tokią praktiką įteisino Suvestinis Europos aktas (1987 m.). Dabar Europos Vadovų Taryba susitinka keturis kartus per metus. Jai vadovauja ES Taryboje pirmininkaujantis šalies prezidentas arba ministras pirmininkas.

Pasirašius ES (Mastrichto-1993.11.01.) sutartį, Europos Vadovų Taryba oficialiai tapo ES svarbiausių politikų iniciatorė, ir jai buvo suteiktos teisės spręsti sudėtingus klausimus, dėl kurių nesugeba susitarti ES Taryboje susitikę ministrai.

Vadovų Taryba taip pat aptaria dabartines pasaulio problemas. Jos tikslas yra kalbėti vienu balsu tarptautiniais klausimais, plėtoti BUSP.

Todėl vadovų Taryba yra aukščiausio rango ES politinė institucija. Norima kad ji taptų Europos vyriausybe ir kad vienas jos narys atstovautų ES pasaulinėje arenoje. Kol kas „pono Europos“ vaidmenį atlieka ES vyriausiasis įgaliojtinis bendrajai užsienio ir saugumo politikai, kuris kartu yra ir ES Tarybos Generalinis sekretorius. Nuo 1999 m. šias pareigas eina Chavjeras Solana.

3. Kitos ES institucijos.

b) Europos centrinis bankas (ECB).

Dvylika iš 25 ES valstybių turi tą pačią valiutą – EURA. Euro banknotai ir monetos buvo išleisti į apyvartą 2002.01.01. Kad galima būtų šią valiutą įvesti ir valdyti 1998 m. pagal Europos Sąjungos (Mastrichto) sutartį ir buvo įkurtas Europos Centrinis bankas (ECB). ECB taip pat yra atsakingas už ES ekonomikos ir pinigų politikos nustatymą bei vykdymą.

Savo užduotį ECB vykdo bendradarbiaudamas su Europos centrinių bankų sistema, kuri apima visas 25 ES valstybes, tačiau iš jų tik 12 yra įsivedusios EURĄ tai Airija, Austrija, Belgija, Graikija, Ispanija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai (Olandija), Portugalija, Prancūzija, Suomija ir Vokietija, (neįsivedusios - Anglija, Danija, Švedija ir 10 naujai priimtų į ES valstybių). Minetos 12 valstybių sudaro EURO zoną, ir jų centriniai bankai su ECB sudaro vadinamąją Eurosistemą.

ECB veikia visiškai nepriklausomai. Nei ECB, nei Eurosistemos centriniai bankai, negali gauti jokios kitos įstaigos nurodymų ir jų neklauso.

Ką bankas veikia?

Vienas iš svarbiausių ECB tikslų - išlaikyti stabilias kainas EURO zonoje ir taip pat palaikyti euro perkamąją galią. Tai reiškia griežtą infliacijos kontrolę - ECB siekia užtikrinti, kad per metus vartojimo prekių kainos didėtų mažiau kaip 2 proc.. ECB tai stengiasi padaryti dviem būdais:

1. Kontroliuodamas pinigų kiekį. Infliacija atsiranda, jei pinigų kiekis apyvartoje viršija prekių ir paslaugų pasiūlą,

2. Stebėdamas kainų lygio tendencijas ir vertindamas riziką, kurią jos kelia kainų stabilumui EURO zonoje. Pinigų kiekis kontroliuojamas, be kitų priemonių, ir palūkanų normų nustatymu EURO zonoje. Tai, ko gero, plačiausiai žinoma banko veikla.

Kaip organizuojamas banko darbas?

ECB darbas organizuojamas per šiuos sprendžiamuosius organus:

1. Valdybą. Jai priklauso valdybos pirmininkas (Žanas Klodas Triše-Prancūzija), pirmininko pavaduotojas ir keturi nariai. Jūs skiria EURO zonos valstybių vadovai 8 m. kadencijai.

2. Valdytojų taryba. Ji yra ECB aukščiausias sprendžiamasis organas. Ją sudaro 6 valdybos nariai, ir 12 EURO zonos centrinių bankų valdytojai. Tarybai pirmininkauja ECB pirmininkas. Jos pagrindinis uždavinys - nustatyti EURO zonos pinigų politiką ir svarbiausia - nustatyti palūkanų, už kurias komerciniai bankai gali pirkti pinigų iš ECB, normas.

3. Bendroji valdyba. Ją sudaro: ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir 25 ES nacionalinių centrinių bankų valdytojai. Tai patariamasis ir koordinacinis organas.

ECB buveinė - Frankfurtas prie Maino (Vokietija).

4. Sprendimų ir teisės aktų priėmimas

ES sprendimų priėmimo taisyklės ir procedūros yra nustatytos Sutartyse. Kiekvienas ES teisės aktas yra grindžiamas konkrečiu Sutarties straipsniu, vadinamu teisės akto „teisiniu pagrindu“.

Yra trys pagrindinės naujų ES teisės aktų priėmimo procedūros:

1. Konsultavimasis,

2. Pritarimas,

3. Bendras sprendimas.

Iš esmės jų skirtumai priklauso nuo to, kokia yra Parlamento sąveika su Taryba. Jei taikoma konsultavimosi procedūra, Parlamentas tik pateikia savo nuomonę, o jei taikoma bendro sprendimo procedūra, Parlamentas teisės aktų leidimo galia naudojasi kartu su Taryba. Europos Komisija, siūlydama naują teisės aktą, turi pasirinkti, kuri procedūra bus taikoma. Pasirinkimas priklauso nuo pasiūlymo teisinio pagrindo, kitais žodžiais tariant, nuo to, kuriuo Sutarties straipsniu jis grindžiamas.

1. Konsultavimasis.

Taikydama konsultavimosi procedūrą Komisija savo pasiūlymą siunčia ir Tarybai ir Parlamentui, bet Taryba turi oficialiai konsultuotis su Parlamentu ir kitomis institucijomis, tokiomis kaip Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas bei Regionų komitetas, kurių nuomonės yra sudedamoji ES sprendimų priėmimo dalis.

Kai kuriais atvejais konsultavimasis yra privalomas, nes jo reikia, atsižvelgiant į teisinį pagrindą, ir pasiūlymas negali būti priimtas, jei Parlamentas nepateikia nuomonės. Kitais atvejais konsultavimasis nėra būtinas, ir Komisija tik pasiūlo Tarybai konsultuotis su Parlamentu.

Visais atvejais Parlamentas gali:

- 1.Patvirtinti Komisijos pasiūlymą,
- 2.Jį atmesti,
- 3.Arba prašyti jį pataisyti.

2.Pritarimas.

Laikydamosi pritarimo procedūros,Taryba prieš priimdama labai svarbius sprendimus,turi gauti Parlamento pritarimą.Procedūra yra tokia pat kaip ir konsultavimosi atveju,išskyrus tai, kad Parlamentas negali daryti pataisų: tam tikram pasiūlymui jis pritaria ar nepritaria.Pritariama balsavusių Parlamento narių absoliučia balsų dauguma.

3.Bendras sprendimas.

Laikydami bendro sprendimo procedūros Parlamentas ir Taryba kartu naudojami teisės aktų leidimo galia.Komisija savo pasiūlymą siunčia abiem institucijoms.Jos jį paeiliui du kartus svarsto ir nagrinėja.Jei negali sutarti dėl pasiūlymo,šis yra perduodamas taikinimo komitetui,kurį sudaro po lygiai Tarybos ir Parlamento atstovų.Komitetui parengus susitarimą,sutartas tekstas siunčiamas Parlamentui ir Tarybai svarstyti trečią kartą,kad jie pagaliau galėtų jį priimti kaip teisės aktą.

IV.BENDROSIOS (VIDAUS) RINKOS KŪRIMAS.EKONOMINĖ IR VALIUTŲ SAJUNGA.

1. Bendrosios rinkos samprata.

2. Bendrosios rinkos kūrimas:

a) Pagrindiniai vidaus rinkos principai;

b) Kliūčių laisvam gamybos veiksmų judėjimui šalinimas:

1.Fizinių,

2.Techninių,

3.Kliūčių šalinimas mokesčių srityje.

3.Ekonominės ir valiutų sąjungos kūrimo etapai:

a)I EVS kūrimo etapas,

b)II EVS kūrimo etapas:

1.Konvergencijų reikalavimo kontrolė,

2.Instituciniai pakitimai bankininkystėje,

3.Valiutų Sąjungos kūrimo scenarijus.

c)III EVS kūrimo etapas.

4.Euro privalumai ir trūkumai.

1.Bendrosios rinkos samprata.

Bendroji rinka (angl.common market)- tokia valstybių ekonominė integracija,kuriai būdingas laisvas prekių,paslaugų,kapitalo ir asmenų judėjimas.Ekonomikos teorijoje bendroji rinka (BR) laikoma viena iš ekonominės integracijos t.y.valstybių narių tarpusavio ekonominės veiklos kliūčių laipsniško šalinimo etapų.

Bendrąją rinką sudaro dvi neatskiriamos dalys:

1.Vidaus rinka,kurios svarbiausias ypatumas yra laisvas prekių,paslaugų kapitalo ir asmenų judėjimas;

2.Bendras išorinis prekių,paslaugų bei gamybos veiksmų reguliavimas.Kitaip sakant,panaikinama diskriminacija tarp įvairioms valstybėms priklausančių veikėjų (gamintojų,paslaugų tiekėjų ir

virtuotoju) ir nustatomas bendras diskriminacinis režimas trečiųjų šalių veikėjų atžvilgiu. Pažymėtina, jog nepakanka pašalinti klūtis laisvam prekių, paslaugų, kapitalo ir asmenų judėjimui, kad bendroji rinka veiktų efektyviai. Bendroji rinka efektyviausiai veikia tuomet, kai suderinama valstybių ekonominė politika. Postumi derinti ekonominę politiką gali duoti jau egzistuojančios ekonominės integracijos struktūros: pvz., muitų sąjungos funkcionavimas gali paskatinti suvienodinti užsienio prekybos politiką. Kartu ekonominės politikos sričių koordinavimas, ypač bendros politikos nustatymas, tiesiogiai apriboja valstybių narių laisvę vykdyti savarankišką ekonominę politiką, todėl šis procesas yra labai sudėtingas, kaip rodo ES patirtis, politiškai prieštaringas.

2. Bendrosios rinkos kūrimas.

Bendrosios rinkos kūrimo procesas prasidėjo pasirašius Romos sutartį (1957.03.25.) ir įkūrus EEB. Sutarties 2-ajame straipsnyje buvo pabrėžiama, kad pagrindinis Bendrijos uždavinys – skatinti harmoningą ekonominį vystymąsi bendros rinkos rėmuose ir suartinti valstybių narių ekonomines politikas. Jau tada šalys įsipareigojo harmonizuoti ekonomiką, atidaryti sienas ir nedaryti kliūčių laisvai prekybai. Buvo pateiktas detalus 12 metų laipsniškas bendros rinkos kūrimo planas: visas 12m. periodas buvo padalintas į tris etapus, kiekvienam iš jų sudaryta speciali programa, o jos įgyvendinimas nuolat kontroliuojamas. Tačiau tikslas pasiektas nebuvo, nes tuo metu sutarties autoriai daugiausia dėmesio skyrė muitų sąjungos kūrimui.

Suartinti ir susieti atskirų valstybių ekonominę politiką trukdė ir kitos priežastys. XX a. 7-ajame dešimtmetyje prasidėjusi pasaulinė ekonominė krizė ne tik neaplenkė EB, o galima sakyti, ją labiau nusmukdė nei valstybes ne EB nares. Kita priežastis buvo naftos krizės (1973m. ir 1979m.). Po antrosios naftos krizės ypač susilpnėjo Vokietija, buvusi pagrindine jėga, stūmusi Bendriją į priekį. Po krizės EB atsigavo daug vėliau nei Japonija ir JAV.

Po EB ištikusių krizių buvo prieita prie tam tikrų išvadų. Buvo pažymėta, kad neįmanoma lanksčiai reaguoti į visus išorinius pokyčius, nepertvarkius savo organizacinių struktūrų. Todėl imta ieškoti naujų būdų, kad ES būtų lankstesnė galimiems pasikeitimams. Bendros rinkos būtinumas padidėjo dar labiau. Pagrindines priežastis, nulėmusias tokios rinkos kūrimą, galima suskirstyti į dvi grupes:

1. Išorinės priežastys – EB privalėjo gerinti konkurenciją pasaulinėje rinkoje,
2. Vidinės priežastys – daugybė teigiamų argumentų, kurie buvo įtraukti į EB ataskaitą (Cechinio pranešimas).

Analizuojant išorines priežastis, reikia atkreipti dėmesį, kad XX a. 8 –tajame dešimtmetyje padidėjo prekybinė konkurencija su JAV ir Japonija, o vėliau ir su naujosiomis industrinėmis valstybėmis – P. Korėja, Taiwanu, Honkongu, Singapūru ir Brazilija. Tai kėlė importo skverbimasi į EB rinką. Lemiamą reikšmę įgijo darbo jėgos kaina, tapo ypač sunku konkuruoti daugelyje pigios pramonės sričių. Praktiškai Bendrija po krizės dalį savo rinkų užleido JAV ir Japonijai. Atskiros EB nacionalinės rinkos palyginti su „pvz., viena didele JAV rinka, atrodė labai prastai.

Analizuojant vidines priežastis, būtina atkreipti dėmesį į vadinamąjį Cechinio (Paolo Cechini – italų ekonomistas, vadovavęs mokslininkų grupei, atlikusiai tyrimus 1986-1987m. m.) pranešimą. Jame buvo akcentuojama, kad sukūrus vidaus rinką bus pasiektas ekonominis efektas įvairiose srityse:

1. Sumažės gamybos išlaidų kaštai,
2. Paspartės Bendrijos vystymasis,
3. Sustiprės konkurencija Bendrijos vidaus rinkoje,
4. Išaugės vartotojų perkamoji galia,
5. Sumažės prekių kainos.

Buvo apskaičiuota ir pateikta visuomenei konkreti vidaus rinkos sukūrimo nauda – Europos ekonominis pajėgumas padidės 444 mljrd. DM.

1985m. Europos Komisijos prezidentas Ž. Deloras pateikė Europos Parlamentui programą, kurioje buvo numatyta sukūrti vieningą Europos struktūrą iki 1992m. gruodžio 31d. Netrukus Komisija

paskelbė ir Baltąją knygą, kurioje pagal parengtą tvarkaraštį buvo sugrupuotos specialios priemonės, reikalingos rinkai sukurti. Baltojoje knygoje buvo išvardintos net 282 priemonės, kurios turėjo pašalinti egzistuojančius EB vidaus rinkos barjerus. Europos Taryba Milane 1985m. politine prasme pritarė šiai programai. Planas panaikinti barjerus tarp Bendrijos šalių buvo pavadintas „Europa 1992“. Tačiau norint įgyvendinti šį sumanymą, reikėjo įsutaipyti ir teisiškai įteisinti vieningos rinkos programą. Tai padaryta buvo 1986m. pasirodžius Suvestiniam Europos aktui. EEB sutartis buvo papildyta nauju straipsniu, kuris akcentavo, kad iki 1992m. gruodžio 31d. būtų sukurta vieninga rinka be vidaus sienų. Šis ambicingas tikslas iš esmės buvo įgyvendintas. 1993m. buvo galima tvirtinti, kad vidaus rinką sukurti pavyko. Procesas, trukęs keturiasdešimt metų, pagaliau buvo realizuotas.

a) Pagrindiniai vidaus rinkos principai.

Bendroji vidaus rinka yra ne savitikslių, o viena iš pagrindinių priemonių siekti ištiesos tikslų virtinės:

1. Subalansuoto, nuolatinio, nedarančio žalos aplinkai plėtojimosi;
2. Didelio užimtumo ir aukšto socialinės apsaugos lygio;
3. Regionų ekonominių ir socialinių sąlygų suartėjimo.

Vidaus rinka apibūdinama keturiais pagrindiniais principais:

1. Vidaus rinka yra erdvė be vidaus sienų, kurioje yra užtikrintos keturios laisvės:

- a) laisvas prekių judėjimas,
- b) laisvas asmenų judėjimas,
- c) laisvas paslaugų judėjimas,
- d) laisvas kapitalo judėjimas.

Šios laisvės sudaro sąlygas nevaržomai plėtotis dviem esminiams gamybos veiksnams – darbo jėgai ir kapitalui. Pastaruoju metu ES vidaus rinka, bendra visoms 25 ES narėms ir 455mln. vartotojų, yra didžiausią vidaus rinką visame industriniame pasaulyje. Paprastai ji dar dalinama į mažesnes atskiras rinkas: agrarinę, transporto, paslaugų, kapitalo, darbo jėgos ir pan.

2. Vidaus rinkoje turi būti panaikinti vienos šalies subjektų steigimosi laisvės kitos šalies teritorijoje suvaržymai ir apribojimai piliečiams įsikūrusiems kitos valstybės teritorijoje (įmonių ir kt. steigimas). Pagrindinės steigimosi teisės nuostatos apibrėžtos ES sutartyje:

- a) pirmenybė teikiama veiklos srityms, kurios ypač skatina gamybos ir prekybos plėtrą,
- b) panaikinamos administracinės vidaus teisės procedūros, trukdančios įgyvendinti steigimosi teisę,
- c) suteikiama teisė įsigyti ir naudoti žemę bei pastatus, esančius kitos valstybės teritorijoje.

3. Didžiausią įtaką vidaus rinkai daro konkurencijos politika, už kurią atsakinga Europos Komisija. Be jos vidaus rinka negalėtų egzistuoti. Konkurencijos politika yra efektyvus ūkio plėtros pagrindas. Todėl Bendrijoje buvo sukurtas ir pradėtas taikyti naujas konkurencijos taisyklių rinkinys. Jis reguliuoja privačių įmonių ir valstybės veiklą šiose srityse:

- a) įmonėms sudarinėjant teisėtas strategines sąjungas susiliejamų ir prijungimų pavidalu, reikės pasirūpinti, kad kai kurios įmonės neužimtų dominuojančios padėties ir neimtų ja piktnaudžiauti,
- b) panaikinus prekybos barjerus, įmonės galės imtis rinkos pasidalijimo ir kitokių konkurenciją ribojančių susitarimų ar piktnaudžiauti dominuojančią padėtimi. Todėl būtina užkirsti kelią tokiai įmonių veiklai,
- c) vyriausybėms taip pat gali kilti noras teikti valstybinę paramą savo nacionalinei pramonei ar įmonei: bet tai tik iškreips konkurenciją ir naudos neduos.

4. Vidaus rinka yra taip pat susijusi su tam tikromis politikomis. Ypač tai pasakytina apie politiką spartinti regionų ir socialinių sąlygų suartėjimą ir apie aplinkos bei vartotojų apsaugos politiką. Susitelkus ties grynai ekonominiais ar tik su rinką susijusiais integracijos klausimais, būtų buvusi sukurta nesubalansuota, daugumai nepriimtina rinka. Todėl Bendrija, siekdama suvienyti vartotojų teises, daugiausia dėmesio skyrė šioms srityms:

a) vartotojų sveikatos apsaugos ir saugumo garantijoms. Priimtas įstatymas skirtas apsaugoti rinką nuo pavojingų produktų,

b) siekiama apsaugoti vartotojų ekonominius interesus. ES buvo uždrausta klaidinanti reklama; reklamos davėjas privalo įrodyti, kad jo skelbiama informacija yra teisinga; išleista direktyva, ginanti vartotoją, kuris pirkinį užsisako telefonu ar paštu,

c) vartotojai turi teisę į palyginamąją informaciją. Čia kalbama apie pakuotę, žymėjimą, taip pat deramą informaciją apie kainas, saugumą, ingredientus, spalvas ir t.t.;

d) ES aptarė teisę kompensuoti. Jei vartotojui reikia pagalbos reikalaujant kompensacijos dėl prasto gaminio, dėl žalos sveikatai ir pan., turi būti atliktos paprastos ir greitos procedūros.

Taigi visi šie paminėti principai ir charakterizuoja vieningos rinkos esmę. Ekonominė integracija pasiekta vidaus rinkoje be sienų, pranoksta kitas bendradarbiavimo formas – tokias kaip laisvos prekybos erdvė, muitų unijos ar atskiros bendrosios rinkos, išsaugančios fizines sienas.

b) Kliūčių laisvam gamybos veiksmų judėjimui šalinimas.

Pagrindinės vidaus rinkos valdymo ir funkcionavimo taisyklės ir struktūros yra labai įvairios ir sudėtingos. Jos iš esmės panaikina kliūtis laisvam gamybos veiksmų judėjimui, užtikrina, kad šiame procese nebūtų pamiršti ir kiti svarbūs valstybinės politikos tikslai. Baltojoje knygoje buvo išvardytos priemonės, kurių reikia imtis, siekiant pašalinti tokias kliūtis ir sukurti vieningą rinką. Tokios kliūtys buvo suskirstytos į tris kategorijas:

1. Fizinės kliūtys,
2. Techninės kliūtys,
3. Mokesčių kliūtys.

1. Fizinė kliūčių šalinimas.

Fizinės kliūtys – tai bet kokios sienų kontrolės, trukdančios laisvam prekių, žmonių ir kapitalo judėjimui panaikinimas. „Europa be sienų“ yra vienas iš kertinių ES principų. Paprastai sienų kontrolė būtina dėl to, kad:

- a) skirtingos valstybių mokesčių sistemos,
- b) skirtingi kiekvienos šalies pabėgėlių perdavimo, narkotikų, ginklų pardavimo įstatymai,
- c) nevienoda teisinė nusikaltėlių persekiojimo tvarka,
- d) skirtingos valstybių augalų ir gyvūnų apsaugos taisyklės ir kontrolės būdai,
- e) skirtingas krovinių judėjimo tarp šalių (transporto praleidimas, techninė statistika ir pan.) pobūdis,
- f) skirtinga įvežamų prekių iš trečiųjų šalių kontrolė,
- g) skirtingas radioaktyvių ir kitų atliekų transportavimas.

Pašalinus šias fizines kliūtis, prekių, paslaugų, kapitalo judėjimas tapo daug aktyvesnis. Sunkiau buvo pašalinti kliūtis asmenų judėjimui, šie klausimai buvo pradėti derinti 1985 m., penkioms Bendrijos šalims (Belgija, Liuksemburgas, Olandija, Prancūzija, Vokietija) pasirašius Šengeno sutartį dėl laipsniško vidinių sienų panaikinimo. Prie šios sutarties 1990 m. prisijungė Italija, 1991 m. – Ispanija ir Portugalija, 1992 m. – Graikija, 1995 m. – Austrija, 1996 m. – Danija, Suomija, Švedija. Už sutarties ribų liko Airija ir Anglija, nutarusios išlaikyti savotišką individualią atsakomybę. Norvegija ir Islandija tapo asocijotomis Šengeno sutarties narėmis. Tiesa, šią konvenciją įgyvendino tik devynios valstybės narės (išskyrus Graikija ir Šiaurės Europos šalis) sukurdamos vadinamąją Šengeno erdvę – teritoriją, kurios sienos visiškai nekontroliuojamos.

2. Techninių kliūčių šalinimas.

Bendrijos pagrindas yra muitų sąjunga, apimanti visą prekybą prekėmis. 1968 m. liepos 1 d., sukūrus tokią sąjungą dalis apribojimų buvo panaikinta: prekės galėjo laisvai judėti po visą Bendriją. Kartu iškilė naujų problemų. Reikėjo apsaugoti bendrą rinką nuo užsienio importo poveikio. Valstybės narės nustatė bendrąjį išorinį muitų tarifą trečiosioms šalims ir muitinės barjerus perkėlė prie sukurtos ES išorinės sienos.

Tačiau vieningos rinkos kūrimo programa reikalavo ne tik pašalinti muitų barjerus, bet ir panaikinti įvairius kiekybinius apribojimus. Tai buvo visas kompleksas techninių kliūčių, liečiančių

1) nacionalinius standartus, 2) įvairias technines normas, 3) paslaugų sektorių, 4) laisvą kapitalo judėjimą, 5) asmenų įsikūrimo teisę (darbininkai, studentai, diplomų pripažinimas ir t.t.).

Pirmiausia aptarkime prekybai trukdančių kliūčių kompleksą, atsiradusi dėl standartų, taisyklių ir subsidijų skirtumų. Kiekvienoje valstybėje narėje tokių kliūčių buvo begalė. Todėl Baltojoje knygoje buvo reikalaujama pašalinti visus apribojimus. Harmonizacijos procesas apėmė šias sritis:

a) standartus: nustatyti bendri dydžiai, formos, svoris, pakavimas, markiravimas ir pan.,

b) techninės taisyklės: nustatytos teisinės normos, saugančios vartotojų ir dirbančiųjų sveikatą bei gamtą,

c) būdus, reguliuojančius produktų gamybos ir kontrolės metodus.

1984 m. Europos Bendrija parengė naują harmonizacijos koncepsiją („naują požiūrį“). Pagal ją Europos Bendrijos teisės aktai ir Europos standartai vaidina tik papildomą vaidmenį:

a) nustatomi tik bendri reikalavimai sveikatos, saugumo ir aplinkos apsaugos srityse,

b) technines detales reguliuoja Europos standartizacijos komitetas ir Europos komitetas standartizacijai elektrotechnikos srityje.

Laikoma, kad pagal Europos standartus pagaminti produktai atitinka esminius reikalavimus, tačiau Europos standartai nėra vienintelis būdas įrodyti šį atitikimą. „Naujas požiūris“ veikia kartu su „bendru požiūriu“, kuris reguliuoja „CE Mark“ (Europos sertifikato ženklas) suteikimą gaminiui.

Techninių kliūčių šalinimas paslaugų sektoriuje. Jis apėmė šias sritis:

a) pramoninio pobūdžio veiklos harmonizavimą,

b) komercinio pobūdžio veiklos harmonizavimą,

c) amatininkų veiklos harmonizavimą,

d) laisvųjų profesijų veiklos harmonizavimą.

Taip, pavyzdžiui, prasidėjęs komercinės veiklos harmonizavimo procesas reiškė, kad vyksta akivaizdus reguliavimo mažinimas, o visoje finansų sistemoje – internacionalizacija. Tas procesas sudarė palankias sąlygas kurti visai Bendrijai bendrus įstatymus, vyko spartus pinigų, obligacijų ir akcijų rinkų plėtimasis. Didėjo užsienio bankų veiklos aktyvumas nacionalinėse rinkose, o tai, savo ruožtu, sąlygojo Europos paslaugų rinkos augimą.

1989 m. EB priėmė keletą direktyvų, kuriose buvo pateiktas bankų ir finansinės sistemos liberalizavimo modelis. Direktyvos sudarė pagrindą naujai bankinei sistemai ES ir nustatė:

a) vieningas bankams licenzijas,

b) reikalingą banko bizniui kapitalo minimumą,

c) banko akcijų savininkų kontrolės principus,

d) banko mokumo apskaitos ir kontrolės mechanizmą.

Siekiant liberalizuoti draudimą, 1988 m. direktyva dėl turto draudimo užfiksavo susitarimą dėl tarptautinio paslaugų tiekimo liberalizavimo 1990 m. pabaigoje.

Telekomunikacijų srityje buvo siekiama panaikinti vidaus rinkoje kliūtis prekybai telekomunikacijų įranga, paslaugomis ir tinklais, atverti užsienio rinkas ES bendrovėms ir užtikrinti visas modernias paslaugas ES gyventojams ir įmonėms. Tai įgyvendinti buvo galima derinant standartus ir paslaugų sąlygas, liberalizuojant rinkas bei priimant teisinio reguliavimo dokumentus.

Baltojoje knygoje svarbus dėmesys vidaus rinkos sąlygų įdiegime buvo skiriamas transporto sektoriui (konkurencija, teisinis harmonizavimas, standartai). Tai sektorius, neatsiejamas nuo ES pramonės ir žemės ūkio politikos, aplinkos apsaugos. 1985 m. Europos Teismas paskelbė sprendimą, kad bet kurioje ES dalyje įmonės turi teisę laisvai vežti prekes ir keleivius valstybėse narėse, išvengti diskriminacijos dėl tautybės ar gyvenamosios vietos. Vėliau (1988 m., 1990 m.) buvo priimtos pagrindinės nuostatos, reguliuojančios konkrečias ES prekių pervežimo procedūras. Taip pat buvo susitarta, kad nuo 1993 m. ES narės galės laisvai naudotis laivininkystės paslaugomis. Bet oro transportas ir toliau liko privačių ir valstybinių kartelių rankose.

Baltojoje knygoje taip pat buvo akcentuojamas ryšys tarp laisvo kapitalo judėjimo ir laisvo finansinių paslaugų judėjimo. Joje rekomenduojama, kokia eilės tvarka turi būti priimami šią sritį reglamentuojantys teisės aktai bei pabrėžiama laisvo tarptautinio kapitalo cirkuliacijos svarba. Laisvas kapitalo judėjimas verslininkams ir kitiems piliečiams leidžia:

- a) atidaryti sąskaitas bet kuriame ES banke ir pervesti neribotas sumas iš vienos šalies į kitą,
- b) naudotis visoje Europoje siūlomomis finansinėmis ir investicinėmis galimybėmis,
- c) liberalizuoti mokėjimus už parduodamas prekes ir teikiamas paslaugas.

1986m. priimtas nutarimas dėl kapitalo judėjimo liberalizavimo turėjo įsigalėti 1991.07.01d., tačiau visiškai kapitalo judėjimas buvo liberalizuotas tik 1993m. ES narėms (išskyrus Graikiją) tai įgyvendinus. Praktiškai tai buvo viena iš svarbiausių reformų. Jis skatino suderinti mokesčių sistemas ir kurti bendrą monetarinę politiką.

Techninių klūčių šalinimas laisvo asmenų judėjimo srityje. EB sutartyje buvo apibūdintos trys laisvo asmenų judėjimo laisvės: laisvas darbuotojų judėjimas, steigimosi teisė bei laisvas paslaugų judėjimas. Visų asmenų judėjimo laisvių tikslas – užtikrinti vienodą asmenų traktavimą. Tai reiškia, kad ES užsieniečiai ir valstybių narių piliečiai yra lygūs prieš įstatymą. Techninių klūčių šalinimas šioje srityje reiškia laisvos kilnojimosi teisės užtikrinimą visiems ES piliečiams: darbuotojams, pensininkams, bedarbiams, atskirų profesijų žmonėms. Pirmiausia buvo siekiama užtikrinti laisvą darbo jėgos judėjimą. Todėl reikėjo panaikinti bet kokią valstybių narių darbuotojų diskriminaciją dėl jų pilietybės. Darbuotojų judėjimo laisvė reiškia:

- a) galimybę įsidarbinti pagal pateiktus pasiūlymus,
- b) teisę laisvai judėti ES teritorijoje,
- c) verčiantis darbine veikla būti valstybėje narėje pagal tos valstybės piliečiams taikomas darbo taisykles,
- d) pasilikti pasibaigus darbo sutarties laikui.

Kuriant vidaus rinką taip pat reikėjo panaikinti suvaržymus vienos valstybės narės piliečiams, įsikūrusiems kitos valstybės teritorijoje, pradėti savarankiška profesine veikla ir verstis ja. Todėl valstybėms narėms buvo būtina suvienodinti reikalavimus verstis privačia veikla ir pripažinti lygiavertius viena kitai diplomus ir kitus kvalifikacinius pažymėjimus. Daugiausia tai lietė atskirų profesijų žmones: gydytojus, medicinos seseris, farmacininkus. Todėl Europos Taryba leido potvarkius ir direktyvas, kurios turėjo padėti pripažinti diplomus, sertifikatus ir kitus kvalifikacija patvirtinančius liudijimus. Toks harmonizavimas reikalavo daug laiko ir išlaidų. Atsižvelgiant į kai kuriuos sunkumus, buvo pateikta nauja harmonizavimo koncepcija: vietoje atskirų profesijų koordinavimo buvo numatyta leidžiamomis direktyvomis visuotinai pripažinti įvairių profesijų kvalifikacijas. 1988m. gruodžio mėn. buvo parengtas ir išleistas „Bendrasis nurodymas dėl aukštojo mokslo diplomų pripažinimo“. Jis leido specialistams dirbti bet kurioje šalyje, jeigu jų studijos buvo ne trumpesnės kaip trys metai.

3. Klūčių šalinimas mokesčių srityje.

Svarbus laisvo prekių judėjimo užtikrinimo veiksnys yra mokesčių skirtumų sumažinimas. EB sutartyje nėra atskiros mokesčių politikos. Kiekvienai Bendrijos narėi palikta teisė turėti savo nacionalinę mokesčių politiką. Mokesčių reguliavimo pagrindas – diskriminacijos Bendrijoje uždraudimas ir nuostatos dėl teisės aktų, skirtų netiesioginiams mokesčiams harmonizuoti. Diskriminacijos uždraudimas reiškia, kad:

- a) valstybės narės neapmokestina kitos šalies narės prekių jokiais vidaus mokesčiais, didesniais nei taikomi panašioms vietinėms prekėms;
- b) valstybės narės neapmokestina kitos šalies narės prekių jokiais vidaus mokesčiais, kurie kitoms prekėms teiktų didesnę apsaugą. Bendrijos šalis turėjo panaikinti arba pakeisti savo nacionalines nuostatas, prieštaraujančias šioms dviem taisyklėms. EB mokesčių sistema ilgai vadovavosi vadinamoju paskirties principu. Tai reiškė, kad parduodamų prekių vartojimo mokesčiai likdavo toje šalyje, kuroje prekė buvo suvartojama. 1996m. buvo įvesta nauja kilmės principu pagrįsta sistema. Ji sudarė sąlygas atsisakyti

gražinti mokesčius eksportuotojams ir importuotojų apmokestinimo gremėzdiškas procedūras. PVM imamas toje šalyje, kurioje prekės buvo pagamintos.

Kitas dalykas buvo PVM ir kitų vartojimo mokesčių suderinimas. Būtent šiuos netiesioginius mokesčius dažniausiai ir sąlygoja sienų kontrolė. Jų derinimo svarbą akcentavo EB Sutarties 99 str. Visos valstybės narės turi PVM. Jis ir dabar įvairiose šalyse yra skirtingas: nevienodos apmokestinamų prekių grupės, skirtingi tarifai ir t.t. Pvz. Anglija ir Airija netaiko PVM maisto produktams, medikamentams, vaikų drabužiams. Belgijoje Prancūzijoje, Graikijoje. Ispanijoje specialiu PVM tarifu apmokestinamos prabangos prekės. Todėl esant tokiai įvairovei, buvo siekiama susitarti tik dėl PVM mokesčių diapozonų, o ne unifikuoti jį Europos mastu. Europos Komisija 1987m. pasiūlė du PVM normų diapozonus: standartinį (14-20 proc.) ir sumažintą (5-9 proc.). Net ir sukūrus vieningą rinką PVM liko didele kliūtimi norint sudaryti vienodas prekybos sąlygas valstybėms narėms. Nacionalinis suverenitetas šioje srityje liko nepaliestas.

ES priimtoje direktyvoje atleidimas nuo PVM numatytas eksportuojamoms prekėms, taikant 0 proc. tarifą. Taip pat nurodyta kas yra eksportuojamos prekės:

- a) tiesiogiai išvežtos už ES ribų esančiam pirkėjui,
- b) prekių išvežimas už ES ribų esantiems šių šalių rezidentams,
- c) prekių tiekimas į laivus ir į lėktuvus, kursuojančius tarptautiniais maršrutais,
- d) tiekimas pagal diplomatinius susitarimus,
- e) lengvatos turistams ir mažmeninis eksportas.

PVM lengvatos yra taikomos ne tik prekėms, bet ir tarptautinėms paslaugoms, nors paslaugų importą ir eksportą nustatyti žymiai sudėtingiau nei prekių.

IŠVADA. Apibendrinant reikia pažymėti, kad strateginiu požiūriu „Europa 1992“ tikslas buvo pasiektas, tačiau Bendrosios rinkos programos įgyvendinimas buvo labai netolygus procesas, todėl daugelio priimtų priemonių įgyvendinimui reikėjo skirti ilgus pereinamuosius laikotarpius. Kai kurios valstybės į savo teises sistemas įjungė tik dalį Bendrijos priimtų nutarimų, todėl bendra vidaus rinka, sukurta 1993m. sausio 1d., ženkliai skyrėsi nuo tos, kuri buvo pateikta Baltojoje knygoje.

3. Ekonominės ir valiutų sąjungos kūrimo etapai.

a) Kas yra ekonominė ir pinigų sąjunga? Tai ES ekonominės integracijos ir pinigų politikos derinimo procesas, kurio galutinis tikslas – bendrų pinigų įvedimas.

Manoma, jog bendroji rinka efektyviausiai veikia ne tik tarp valstybių narių pašalinus kliūtis „keturioms laisvėms“, bet ir suderinus jų ekonominę politiką, t.y. žengiant dar vieną žingsnį gilesnės ekonominės integracijos – ekonominės ir pinigų sąjungos – link. Postumį tolesniam politikos derinimui gali teikti jau egzistuojančios ekonominės struktūros. Pvz., pašalinus importo muitus prekybai, paaiškėja, jog prekybai dar trukdo produkto kokybės normų skirtumai, kuriuos reikia derinti, pripažinti skirtumus arba juos pašalinti. Muitų sąjungos funkcionavimas gali paskatinti valstybes nares visiškai suvienodinti užsienio prekybos politiką. Postumį ekonominės sąjungos kurimui suteikia ir pinigų sąjungos įgyvendinimas ir nustatyti vadinamieji konvergencijos kriterijai, kurie sukuria aiškius apribojimus biudžeto politikai ir kuriais pasinaudodama ES Komisija skatina ES nares labiau koordinuoti savo ekonominę politiką. Tačiau ekonominės politikos sričių koordinavimas, o ypač bendros politikos nustatymas, tiesiogiai apriboja valstybių narių vyriausybių laisvę vykdyti savarankišką ekonominę politiką, vadinasi, ir siekti savo politinių tikslų ekonominėmis priemonėmis, todėl šis procesas yra labai sudėtingas.

Sėkmingas pinigų sąjungos įgyvendinimas ženklina naują ekonominės integracijos tarp ES valstybių etapą ir tai savo ruožtu daro įtaką tolesniam kitų politikos sričių, pvz. fiskalinės politikos

,derinimui.Tačiau integracijos raida yra sunkiai prognozuojama ir priklauso nuo įvairių politinių bei ekonominių aplinkybių.

Pirmą kartą ekonominės ir pinigų sąjungos kūrimas paminėtas 1957m.Europos ekonominės bendrijos steigimo (Romas) sutartyje,tačiau tuo metu ši sąvoka dar neapėmė bendrų pinigų įvedimo,buvo numatyta tik koordinuoti ekonominę ir pinigų politiką.1969m.gruodžio 1-2 d.EB viršūnių susitikime Hagoje šešios tuometinės EB valstybės susitarė dėl ekonominės ir pinigų sąjungos su bendrais pinigais sukūrimo ir nustatė galutinę datą – 1980m.Tačiau iš esmės ekonominės ir pinigų sąjungos kūrimas prasidėjo 1988m.

1988m.valstybių ir vyriausybių vadovai ėmėsi iniciatyvos sudaryti Ekonominę ir valiutų sąjungą.1989m.buvo paskelbtas Ž.Deloro raportas (Deloro planas),kuris numatė sąlygas,reikalingas EVS sukurti ir pasiūlė trijų etapų planą.Ž.Deloro raportas sukėlė naują diskusiją tarp ES narių ir pagreitino Europos integracijos procesą.Plane buvo pateikti tokie apibendrinti ir konkretus pasiūlymai:

Pirmas etapas (1990m.):

- a)glaudesnė ES narių ekonominės ir valiutinės politikos koordinacija,
- b)visų šalių narių dalyvavimas EMS (Europos monetarinėje sistemoje) ir kapitalo judėjimo apribojimų ES panaikinimas,
- c)mažesnis valiutų keitimo kursų derinimas.

Antras etapas (1994m.):

- a)įkurti Europos valiutų institutą,kurio pagrindu būtų Europos centrinis bankas,
- b)laispniškas valstybių narių nacionalinių įgaliojimų perdavimas ES institucijoms,
- c)fiksuotų valiutos keitimo kursų mažinimas.

Trečias etapas (1999m. su teise patikslinti):

- a)nustatyti tvirtą ir nekintamą valiutos keitimo kursą,
- b)vietoje nacionalinių valiutų ES įvesti vieną bendrą valiutą,
- c)Ekonominės ir valiutų sąjungos pradžia 1999m. sausio 1d.

a) Pirmasis EVS kūrimo etapas.

Jis tęsėsi nuo1990m.liepos1d. iki 1994m. sausio 1d.šiuo laikotarpiu ES ypač ženkliai pasistumėjo į priekį ekonominės integracijos srityje.Tačiau 90- tųjų pradžioje integraciniai procesai sulėtėjo.Čia nepasiekta nieko naujo.Tuo metu didžiausios įtakos integraciniams procesams turėjo trys vienas su kitu tarpiai susiję įvykiai:

- a)ES (Mastrichto) sutartis (1992m.),
- b)vieningos rinkos sukūrimas (1993.01.01.)
- c)centrinio kurso (1993.05.14) ir valiutų svyravimo leistinų ribų (1993.08.02.) EMS pakeitimas.

Taigi pirmojo etapo pradžioje būtinai reikėjo sustiprinti kooperaciją ir konvergenciją finansų ir pinigų politikos srityje.1991m. gruodžio mėn. šią problemą bandė spręsti dvi Maastrichte įvykusios tarpvyriausybines konferencijos.Jos analizavo EVS bei politinės unijos kūrimo perspektyvas.Abiejų konferencijų rezultatai atsispindėjo vyriausybių vadovų 1992m.pasirašytoje „Europos sąjungos sutartyje“.Maastrichte ES narės išsipareigojo įgyvendinti vieningą pinigų ir valiutų politiką bei patvirtino ketinimą pereiti prie vieningos valiutos – ECU.EVS kūrimo taisyklėse buvo numatyta atsižvelgti į šalių nacionalinę įstatymdavybę,rinkos integraciją,mokėjimų balansą,darbo jėgos kaštus ir kitų kainų indeksus.Sprendimas, kad šalys pereis prie vieningos valiutos,buvo priimtas beveik vienbalsiai,nepritarė tik Anglija ir Danija.

Maastrichto sutartyje buvo nustatyti pagrindiniai konvergencijos (susiliejiimo) kriterijai,kuriuos privalo įvykdyti ES šalys,norinčios tapti EVS narėmis:

- a)griežtas kainų nustatymas.Metinis vartojimo prekių kainų padidėjimas negali vyršyti infliacijos vidurkio daugiau nei 1,5 proc.trijose stabiliausiose ES valstybėse.Be to, toks kainų pastovumas turi būti ilgalaikis,

- b) besąlygiška valstybės biudžeto disciplina. Metinis biudžeto deficitas negali viršyti 3 proc. BVP arba jis turi sparčiai ir nuosekliai artėti prie šio lygio,
- c) visa valstybės skola negali viršyti 60 proc. BVP. Arba ji turi būti sparčiai mažinama ir didele dalimi patenkinti šį reikalavimą,
- d) kapitalo rinkos stabilumas. Ilgalaikės palūkanų normos per vienerius metus iki vertinimo negali būti daugiau nei 2 proc. didesnės už trijų ES šalių, turinčių mažiausią infliacijos lygį, ilgalaikių palūkanų normų vidurkį,
- e) šalių valiuta turi bent dviejus metus iki vertinimo dalyvauti Valiutų keitimo mechanizme (ERM) ir per šį laikotarpį negali būti patyrusi didelių svyravimų ar būti devaluota.

Analizuojant šio laikotarpio skirtingų šalių konvergencijos statistiką, reikia akcentuoti, kad pirmojo etapo pabaigoje kai kuriose šalyse sumažėjo infliacijos tempas.

b) Antrasis EVS kūrimo etapas

Jis prasidėjo 1994m., Frankfurte prie Maino įkūrus Europos monetarinį institutą. Ši koordinuojanti institucija perėmė Europos valiutos kooperacijos fondo funkcijas ir turėjo parengti sąlygas paskutiniam EVS etapui. Pasiruošimo sukurti EVS programa apima tris pagrindines veiklos sritis:

1. Konvergencijos reikalavimų kontrolę,
2. Institucinius teisinius pakitimus bankininkystėje,
3. Valiutų sąjungos kūrimo scenarijaus parengimą.

1. Konvergencijos reikalavimų kontrolė.

Konvergencijos reikalavimų vykdymas reiškė, kad šalys, kuriose infliacijos tempai ir valstybės skolos per didelės, turėjo priimti daugiametes programas, skirtas laiduoti nuolatinei konvergencijai, kuri reikalinga ekonominei ir pinigų sąjungai įgyvendinti. Didelė valstybės skola gali sugriauti bendros valiutos planus. Buvo net paskaičiuota, kiek kasmet šalis gali skolintis, turint omenyje, kad ES valstybių skola siekė 60 proc. BVP. Apskaičiavus paaiškėjo, kad valstybės kasmet gali didinti savo skolą ne daugiau nei 3 proc. Siekiant užtikrinti konvergencijos kriterijų laikymąsi, 1997m. ES narės pasirašė vadinamąjį Stabilumo pakta, kuris numatė net sankcijas už sąlygų nesilaikymą.

ES narės, norėdamos patekti į vadinamąją kieto branduolio šalių grupę, kuroje cirkuliuos vininga Europos valiuta, dėjo visas pastangas, kad pagerinti konvergencijos rodiklius. Pvz., Prancūzijos biudžeto deficitas buvo padengtas iš dalies privatizavus kompaniją „Frans Telekom“, tuomet vyriausybė galėjo disponuoti reikalingomis jai lėšomis. Ispanija vykdė griežtą finansinę politiką: sumažino valstybės tarnautojų pajamas, 5 proc. padidino privačių įmonių pelno mokesčius, didino farmacijos pramonės prekių kainas. Visos šios ir kitos vykdomos priemonės buvo veiksmingos - 1997m. sumažėjo infliacija ir biudžeto deficitas ES valstybėse.

1998m. gegužės mėn. ES valstybių ir vyriausybių vadovų konferencija, remdamasi Tarybos rekomendacijomis, paskelbė, kad 1999m. sausio 1d. EVS narėmis taps 11 šalių ir jose bus įvesta bendra

valiuta. Tai Airija, Austrija, Belgija, Ispanija, Italija, Liuksemburgas, Olandija, Portugalija, Prancūzija, Suomija ir Vokietija. Graikija neišvykdė keliamų reikalavimų, o Danija, Anglija ir Švedija - nusprendė nuo 1999m. pradžios EVS dar nedalyvauti

2. Instituciniai pakitimai bankininkystėje.

Vieningos valiutos įvedimas reikalauja žymių pakitimų ES šalių bankininkystėje. Todėl buvo sukurta vadinamoji Europos centrinių bankų sistema (ECBS). Ją sudaro naujos federalinio tipo institucijos - Europos Centrinis bankas (ECB) Frankfurte prie Maino ir 25 ES šalių centriniai bankai, net ir tų, kurie neištraukti į Euro zoną. Pastarosios keturios (3) valstybės (Graikija prisijungė prie euro 2001.01.01.) turi ypatingą statusą: joms leista laikytis savo valstybės monetarinės

politikos, bet jos negali dalyvauti nei priimant, nei įgyvendinant ECBS sprendimus, kurie yra susiję su bendra monetarine EURO zonos politika.

Tokios sistemos kūrimą reglamentuoja ECBS ir ECB statutų protokolais Nr.3, priimtas Maastrichte. Pagrindinė ECB funkcija – stabilų pinigų išleidimas į apyvartą. Kad atliktų ECBS pavestus uždavinius, ECB priima reglamentus, sprendimus, reikalingus atlikti uždaviniams, teikia rekomendacijas ir nuomones. ECB taip pat turi teisę įmonėms, nevykdančioms reglamentuose ir sprendimuose nustatytų pareigų, skirti baudas ar periodiškai mokamas baudas. ECBS vadovauja ECB sprendžiamieji organai – aukščiausioji institucija – Valdančioji Taryba, kurią sudaro šeši Vykdomosios Tarybos nariai ir visų šalių centrinių bankų pirmininkai, kurie turi lygią balsą teisę. Vykdomoji valdyba yra veiksminga Centrinio banko administracija. Jos narius skiria ES valstybės aštuoneriems metams ir jie negali būti pakeisti, o tai stiprina banko nepriklausomybę.

Būtina pažymėti, kad ECB negalės finansuoti nacionalinių deficitų. Nacionalinės vyriausybės gali netekti privilegijos naudotis paskolų rinka. Už šalies skolas nebus atsakinga nei ES, nei kuri kita narė. ES turėdama įvairias laipsniškas priemones, galės naudoti spaudimą ir užtikrinti, kad biudžeto politika, dėl kurios buvo susitarta, būtų įgyvendinta.

Norint padėti ES valiutinėms institucijoms siekti tikslų, buvo sukurta ir užfiksuota daugybė nuostatų, užtikrinančių jų nepriklausomybę. Kadangi ECB apima ir veikia per centrinius nacionalinius bankus, Maastrichto sutartis reikalauja, kad prieš įstojimą į ECBS bankai nutrauktų ryšius su savo vyriausybėmis ir taptų ekonomiškai ir politiškai visiškai nepriklausomi.

3. Valiutų kūrimo scenarijus

Sprendimas įvesti Europos pinigus yra ES sutarties sudedamoji dalis. Pagal specialų susitarimą dviem valstybėms (Anglijai ir Danijai) palikta išimtinė teisė pasipriešinti vieningos valiutos įvedimui savo šalyse. 1995 m. gruodį Maastrichte įvykusiame Europos Tarybos posėdyje 15-ko valstybių ir vyriausybių vadovai nutarė būsimo Europos pinigus pavadinti EURU. Remiantis Europos Tarybos nutarimu Europos Komisija paskelbė „Žaliąją knygą“, kurioje buvo išdėstyti perėjimo prie vieningos valiutos scenarijus – valiutos įvedimo grafikas. Numatytos trys EURO įvedimo fazės:

A fazė 1998 m.:

1. Paskelbtos šalys – valiutų sąjungos dalyvės,
2. Pradėjo savo veiklą Europos centrinis bankas,
3. Bankų ir finansų sektorius baigia EURO įvedimo paruošiamuosius darbus.

B fazė (pereinamoji) 1999.01.01.

1. Nustatomos valiutų keitimo normos,
2. EURO kaip EVS valiutos įvedimas,
3. Nacionalinės valiutos toliau funkcionuoja kaip EURO išraiška,
4. Prie EURO pereina pinigų, kapitalo tarpbankinė rinkos,
5. Juridiniai ir fiziniai asmenys gali laisvai pasirinkti, ką sandėriuose naudoti – EURĄ ar nacionalinę valiutą,
6. Didžiosios kompanijos pradės vykdyti verslo apskaitą EURO valiuta,
7. Vartotojai ir toliau susidurs su nacionaline valiuta.

C fazė 2002.01.01 – 2002.07.01. vėliausiai:

1. EURO banknotų ir monetų įvedimas,
2. Nacionalinių banknotų ir monetų išėmimas iš apyvartos,
3. Visi aktyvai perskaičiuojami į EURĄ.

Vadovaujantis Madrido Europos Tarybos sprendimu dėl perėjimo prie vienos valiutos tvarkos, Europos Komisija taip pat parengė reglamentą dėl EURO įvedimo (įsigaliojo 1999.01.01) ir Tarybos reglamentą, dėl tam tikrų reikalavimų, susijusių su EURO įvedimu, kuris įsigaliojo 1997 m. birželio mėn. Minėtuose reglamentuose buvo suformuluoti pagrindiniai naujos valiutos įvedimo principai:

1. Sandorių tęstinumo principas,

2. „Rex monetae“ (pinigus kuria įstatymai ir reguliuoja valstybė) principas,

3. „Neprivaloma (reiškia) /nedraudžiama principas.

Sandorių tęstinumo principas reiškia, kad įvedus EURĄ, jis necirkuliuoja B fazės laikotarpiu, todėl ekonomikos subjektai naudotis nacionalinėmis valiutomis galės ir toliau. EURO įvedimas neįpareigoja keisti sandorių ar jo sąlygas, nebent to norėtų abi kontrakto šalys. ES teisės aktai dėl EURO įvedimo užtikrina sandorių ir kitų teisinių dokumentų tęstinumą.

„Rex monetae“ principas. Anksčiau minėtas principas galioja ir subjektams trečioje šalyje, vadovaujantis „Rex monetariae“ principu. Šio principo idėja yra ta, kad pinigus kuria įstatymai ir reguliuoja valstybė. Kiekviena valstybė pinigų adžvilgių naudojami savo aukščiausia valdžia ir vadovaujasi nuostata, jokia šalis negali leisti įstatymų, susijusių su kitos šalies valiuta. Taigi pinigų įstatymai sąlygoja sumų apskaičiavimą keitimo atveju.

Neprivaloma / nedraudžiama principas. Šis principas įgalina sandorio šalį laisvai pasirinkti EUR

Ą arba nacionalines valiutas, kuriant naujus teisinius dokumentus (įstatymines nuostatas, administracinius aktus, sandorius ir t.t.). Šalys galės laisvai naudoti pasirinktą valiutą, tačiau turės atsižvelgti į sandoryje nurodytą išraišką. Iki 1999.01.01 sudaryti sandoriai liks išreikšti nacionaline valiuta iki 2002.01.01, nebent šalys susitartų kitaip. Tokiu būdu EURĄ privalės naudoti tik tie subjektai, kurie numatė tai sudarydami sandorį arba pakeisdami esantį.

Įvertinant EVS dydį, nemažai veiksnių rodo, kad EURAS yra svarbi valiuta ir už ES ribų.

4. EURO privalumai ir trūkumai.

CopyLeft 2006 feAR` :)